

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond

Muusikaõpetaja magistriõpe

Triin Arak

MUUSIKAPEDAGOOGIKA ÜLIÕPILASTE
ESINEMISEGA SEOTUD TEADMISED JA OSKUSED
NING NENDE TOETATUS ÕPPETÖÖS

Magistritöö

Juhendaja: lektor Sirje Medell, MA

Kaitsmisele lubatud.....

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2015

Abstrakt

Käesolev magistritöö keskendub esinemisele ning sellega seotud teadmistele ja oskustele. Töö eesmärk on kaardistada Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia muusikapedagoogika magistrikursuse üliõpilaste esinemisega seotud teadmised ja oskused ning nende toetatus õppetöös.

Uurimisprobleem seisneb asjaolus, et esinemine on muusikaõpingute ja muusikaõpetaja töö oluline osa, kuid puudub ülevaade, missugused on üliõpilaste esinemisega seotud teadmised ja oskused. Uurimisprobleemist tulenevalt sõnastati uurimisküsimus järgmiselt: missugused on Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia muusikapedagoogika magistrikursuse üliõpilaste esinemisega seotud teadmised ja oskused ning kuidas on need toetatud õppetöös?

Uurimistulemusteni jõudmiseks kasutati uurimismeetoditena ankeetküsitlust ning intervjuud. Saadud tulemused kaardistati ja analüüsiti. Uurimuse käigus jõuti teadustöö eesmärgini ning uurimisküsimusele anti vastus. Üliõpilaste esinemise-alased teadmised ja oskused on mitmekülgsed, eriti seoses emotsionaalsete ja füüsiliste pingete vabastamisega. Paljuski tunnetatakse siiski ka teadmatust ja oskamatus. Magistriõpingud pakuvad teadmiste ja oskuste arendamiseks praktilisi esinemisvõimalusi ning paljude üliõpilaste esinemisoskus on tänu õpingutele paranenud.

Võtmesõnad: esinemine, teadmised ja oskused, esinemine ja õpingud.

Abstract

Current master thesis is about performing and knowledge and skills related to performing. The main objective of the thesis is to map knowledge and skills related to performing and the extent to which these above mentioned qualities are supported in the studying process. The research objects of the study were music pedagogy master programme students of University of Tartu Viljandi Culture Academy and Estonian Academy of Music and Theatre.

Performing is an important part of studying and teaching music. Currently there is no overview of the knowledge and skills of students related to performing. The main question of this research was: what kind of knowledge and skills the music pedagogy master students of University of Tartu Viljandi Culture Academy and Estonian Academy of Music and Theatre have and to which extent these qualities are supported in the study process?

Online written questionnaire and interview were the main research methods. The results were mapped and analyzed. The research objective was met and the main research question was answered. The results reflect that knowledge and skills of students are versatile, especially related to releasing emotional and physical tension. A lot of unknowing was also reported. Master studies offer a lot of performing possibilities to develop knowledge and skills. As a result, the performing ability of a lot of students has improved.

Key words: performing, knowledge and skills, performing and studying.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. ESINEMINE.....	8
1.1. Esinemise mõiste	8
1.2. Aju funktsioonid esinemise ajal	9
1.3. Esinemise tasandid	10
1.4. Esinemise planeerimine ja esinemistsüklid	11
1.5. Esinemispsühholoogia.....	12
1.5.1. Esinemisärevus ja muud esinemisega seotud tunded	13
1.6. Esinemise hindamine. Subjektiivsus ja objektiivsus	14
1.6.1. Hindamise skaalad	15
1.7. Esinemisõpetus	16
1.7.1. Esinemise toetatus TÜ VKA ja EMTA muusikapedagoogika magistrikursuse ühisõppekaval	16
2. UURIMISMETOODIKA	19
2.1. Populatsioon ja valim	20
2.2. Küsimustiku ja intervjuu ülesehitus ning andmete kogumine.....	21
2.3. Andmeanalüüsi põhimõtted.....	22
3. TULEMUSED JA ARUTELU	23
3.1. Taustinformatsioon.....	23
3.2. Esinemisega seotud teadmised ja oskused	25
3.3. Esinemine ja õpingud	28
3.4. Ekspertarvamus ja -hinnang Inga Lungelt.....	36
KOKKUVÕTE	42
ALLIKAD	45
LISAD	48
LISA 1. KÜSIMUSTIKU TÜHI BLANKETT	48
LISA 2. INTERVJUU STRUKTUUR	51
LISA 3. TOORANDMETE TABEL.....	53
LISA 4. JOONIS 1. ÕPINGUTEGA SEOTUD ESINEMISTE KARAKTERISTIKA..	56

SISSEJUHATUS

Ühe keskmise eluea jooksul realiseerib inimene oma potentsiaalset umbes 5-20%. Küsime, kuhu kaob ülejäänud 80-95%? Potentsiaal on keeruline mõiste ning tegelikult ei tea kunagi, kui palju kellelgi seda täpselt on, enne, kui seda rakendatakse. Pole ilmselt võimalik keskenduda üksnes potentsiaalile, kuid on kindlasti võimalik keskenduda kõigile oma esinemiseks vajalikele kvaliteetidele, nagu distsipliin, loovus, püsivus ja visadus. Need on omadused, millele peaksid kõik esinejad tähelepanu pöörama. (Emmons & Thomas 1998)

Esinemine on muusika lahutamatu ning vaieldamatult tähtis osa. Bennett Reimer on öelnud, et esinemine on muusikalise kogemuse põhiliseks meetodiks, toetades samal ajal ka esteetilise tundlikkuse arengut. (Elliott 1991). Esinemine ja muusikaõpingud on omavahel tihedalt põimunud. Nimelt, kui muusik tegeleb talle antud muusikapala omandamise ja õppimisega, töötab kusagil tema alateadvuses kogu aeg selle muusikapala esitamise kontseptsioon. (Gordon 2006)

Kõigile meeldib vaadata ja kuulata hästi esinevat muusikut, esinejad soovivad alati laval parimas vormis olla. Muusikaline etteaste professionaalsel tasemel eeldab väga rafineeritud mootorikat, mis on omandatud paljude intensiivsete ja ulatuslike harjutamisrohketega aastatega ning mida saab säilitada vaid pidevalt edasi harjutades ja praktiseerides. (Parcnutt, McPherson 2002)

Esinemist ja sellega seonduvat on erinevatest aspektidest lähtuvalt palju uuritud. Eestis on Vaike Kiik-Salupere ja Jaan Ross lähenenud sellele teemale klassikalise laulmise seisukohast. Artiklis on öeldud, et haridusasutused, mis valmistavad ette muusika esitajaid, peavad tagama selle, et nende õpilased omandavad kõrgel tasemel tehnilised oskused ning samal ajal ka teadmised, kuidas esinemisolukorraga toime tulla. (Kiik-Salupere, Ross 2009)

Käesolev magistritöö käsitleb esinemist ning sellega seonduvaid teadmisi ja oskusi. Uurimisteema kuulub laiemas plaanis psühholoogia ja pedagoogika valdkonda. Esinemise

mõistet avatakse ja uuritakse laiemas kui vaid muusikalise etteaste tähenduses, pidades silmas muusikaõpetaja töös olulisi esinemisega seotud teadmisi ja oskusi. Teadustöö põhimõisteteks on esinemine, teadmised ja oskused, esinemine ja õpingud.

2010. aastal kinnitatud V astme õpetaja kutsestandardis olevate kutseoskuste ja tegevuste all nõutakse õpetaja suhtlemisoskusi käsitlevas alapunktis 1.6 oskust avalikult esineda. 2011. aastal kinnitatud põhikooli riikliku õppekava kunstiainete valdkonnakirjelduse all leitavate muusikaõpetuse õppetegevuste seas nõutakse I kooliastmes esinemisjulguse ning -oskuse arendamist ja II kooliastmes esinemisvõimaluste pakkumist ja loomingulise eneseväljenduse toetamist. Käesoleva uurimuse probleem seisneb selles, et esinemine on muusikaõpingute ja muusikaõpetaja igapäevatöö oluline osa, kuid tänastele teadmistele tuginedes puudub ülevaade, missugused on muusikapedagoogika magistrantide kui tulevaste muusikaõpetajate esinemisega seotud teadmised ja oskused, millele oma töös tugineda ning mida rakendada.

Autori kogemusele tugineva arvamuse kohaselt pööratakse esinemise temaatikale tervikuna muusikaõpetajate ettevalmistamisel vähe tähelepanu, kuigi õpetajatöös läheb sellealaseid teadmisi ja oskusi väga vaja. Uurimisprobleemist lähtuvalt on uurimisküsimus sõnastatud järgnevalt: missugused on Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia (edaspidi TÜ VKA) ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (edaspidi EMTA) muusikapedagoogika magistrikursuse üliõpilaste esinemisega seotud teadmised ja oskused ning kuidas on need toetatud õppetöös?

Uurimistöö eesmärk on kaardistada TÜ VKA ja EMTA muusikapedagoogika magistrikursuse üliõpilaste esinemisega seotud teadmised ja oskused ning nende toetatus õppetöös. Lisaväärtusena eesmärgi toetamisel küsitakse ekspertarvamus ja –hinnang Inga Lungelt kui kogenud esinejalt ja esinemise õpetajalt. Jõudmaks töö eesmärgini, püstitati järgmised ülesanded: 1) töötada läbi teemakohane teoreetiline materjal ja planeeritava uurimuse metoodika; 2) viia läbi ankeetküsitlus ning intervjuu; 3) teostada saadud andmestiku analüüs, järelduste tegemine ning tulemuste kaardistamine.

Magistritöö koosneb kolmest peatükist: esinemine, uurimismetoodika, tulemused ja arutelu. Esimeses peatükis antakse ülevaade esinemise teoreetilistest käsitlustest. Teises, uurimismetoodikat käsitlevas peatükis tutvustatakse ja kirjeldatakse uurimuse olemust,

uurimisobjekti ja uuritavaid ning antakse ülevaade andmete kogumise ja analüüsi põhimõtetest. Teadustöö viimases, kolmandas peatükis esitatakse grupeeritud küsimuste kaupa uurimistulemused ning analüüs.

Autor tänab Sirje Medelli südamega tehtud juhendajatöö eest, Inga Lunget ja kõiki uurimuses osalenuid, Aivar Arakut tehnilise nõu eest ning Triin Nõud ja Eve Arakut keelelise abi eest. Samuti tänab autor oma perekonda ning lähedasi olulise panuse eest käesoleva töö valmimisel.

1. ESINEMINE

1.1. Esinemise mõiste

Seoses esinemise valdkonnalise laiahaardelisusega on selle defineerimine omaette väljakutse. Käesolevas uurimistöös käsitletakse esinemise mõistet laiemas kui vaid muusikalise etteaste tähenduses, lähtudes esinemisest muusikaõpingute ja muusikaõpetaja töö kontekstis ning toetudes performatiivsuse mõistele ja selle tähendusele. Hamburgi ülikooli õppejõud Ute Berns on avanud performatiivsust (inglise keeles *performativity*) mõistena, mille kohaselt toimub mistahes tegevuse käigus suhtlus esineja ja publiku vahel. Kitsamas plaanis kirjeldab performatiivsus sündmust, mis toimub kindlaksmääratud ajal ja kohas publiku juuresolekul, kuid laiemas plaanis võib performatiivsust käsitleda ka mittekehalise presentatsioonina, näiteks narratiivide näol. (Berns 2012)

Performatiivsuse mõistet on avanud ajaloolane Linda Kaljundi ning toonud sealjuures välja nimetatud sfääri terminoloogia ja selle kasutusvälja märkimisväärse variatiivsuse. See puudutab esmalt ingliskeelset terminit *performance* ning samuti selle tuletisi, nagu *performativity*, *performative act* jt. Eesti keele kontekstis saab siinkohal välja tuua mitmed tõlke- ning tõlgendusprobleemid. Nii on näiteks ingliskeelne *performance* märksa laiatähenduslikum, tähistades ka mingi tegevuse ettevõtmist ja teostamist, võrreldes eestikeelse „etendusega“, mida seostame põhiliselt teatriga. Lisaks sellele muudavad *performance* tõlkimine „etenduseks“ või „etendamiseks“ (samuti *performativity* tõlkimine „etenduslikkuseks“) mitmel juhul põhimõttelised teoreetilised erinevused ebatäpseks. (Kaljundi 2008)

Levitin kirjeldab, kuidas läbi inimkonna ajaloo on musitseerimine olnud igati loomulik ja kõikihaarav tegevus nagu hingamine ja liikumine. Umbes 500 aastat tagasi kerkisid esile kaks eraldiseisvat leeri: muusika esitajad ja muusika kuulajad ning mõne viimase sajandi jooksul on ehitatud esinejatele deditseeritud kontserthalle. „Meie kultuur, ja eriti meie keel, eristab ekspertesinejaid – Arthur Rubinstein’e, Ella Fitzgerald’e ja Paul McCartney’sid –

meist ülejäänuid. Ülejäänud maksavad raha, et kuulda eksperte meid lõbustamas. (Levitin 2008, 6)“

Robert Cohen on defineerinud esinemist kui suhtluse baastasandit elus ja laval, lisades, et see on tegevus, millega me igapäevaselt, rutiinselt ja paratamatult kõik tegeleme. Kõik professionaalid ja ka mitteprofessionaalid esinevad iga päev, olgu siis spordis, laulmises või näitlemises, andes hinnanguid enne žüriid, tehes eksameid, esitledes midagi konverentsil või juhtides ärikohtumist. Inimene on esinenud, kui ta on töötanud, et saavutada mingis tegevuses kompetentsi ja teinud seda teiste ees. (Emmons & Thomas 1998)

1.2. Aju funktsioonid esinemise ajal

Mõtlemisel on esinemisele mitmetine mõju. Laulmine väga kompleksse tegevusena ühendab loogilist ja analüütilist mõtlemist. Nii peab näiteks laulmise ajal mõnda aega tehniliselt mõtlema, kavandades samaaegselt pidevalt esituse ülesehituslikku, visuaalset, mittedõnalise kommunikatsiooni ning kehakeele osa. (Emmons & Thomas 1998)

Shirlee Emmons ja Alma Thomas kirjeldavad, kuidas inimese kaks ajupoolkera organiseerivad esinemise ajal erinevaid mõtlemise ja arusaamise viise. Vasak poolkera valitseb loogilist ning analüütilist mõtlemist, strateegiaid, kvaliteedi hinnanguid ning kriitikat, spetsiifikat, verbaalset pingutust, samuti ka mõtlemist minevikus ja tulevikus. Parema ajupoolkera juhib esineja taiplikkust, tundeid, liigutusi, tempot, intuitsiooni, kujundlikkust, positiivset tagasisidet, käesolevas hetkes elamist, eesmärgi kontrolli, sõnadeta mõistmist ning sundimatut kulgemist.

Üks esinemise harjutusi seisneb õige ajufunktsiooni kasutamaõppimises, kui seda esinemise ajal vajatakse. Jääda üksnes vasaku ajupoolkera funktsioonide kasutamise juurde võib olla laastav, sest esinemine võib olla küll nõuetele vastav, kuid selles võib olla liiga palju negatiivset mõtlemist ja nootide ning fraaside kalibreerimist. Parimad esinemistulemused saavutatakse oskusega kasutada peamiselt parempoolse ajupoolkera sünteesimisvõimet. (Emmons & Thomas 1998)

1.3. Esinemise tasandid

Käesolevas punktis antakse ülevaade Emmonsi ja Thomase 1998. aasta esinemise tasandite teooriast. Selle kohaselt püüeldakse esinedes ikka kõrgeima eesmärgi, nii-öelda tippesinemise poole, millele eelnevad optimaalne ja maksimaalne esinemistasand.

Optimaalse esinemise kirjeldamiseks saab öelda, et esinemine on just nii heal tasemel, nagu sel hetkel võimalik on. Samal ajal kannab mõtlemine informatsiooni, et võiks tahta rohkemat: omandada enam oskusi ja parem tehnika. Optimaalne esinemine on oluline platvorm, mida võib kirjeldada kui aariate omandamist enne tervikliku rolli selgeksõppimist.

Maksimaalne esinemine on tasand, mis püstitab esinejale suuri nõudmisi nii mentaalselt kui ka füüsiliselt. Sel tasandil saavutatakse sageli kavandatud eesmärgid, mille läbi laienevad esineja senised isiklikud piirid. Kõrged nõudmised annavad esinemisele parema kvaliteedi ja tulemuse ning suurema väärtuse. Maksimaalne esinemine rakendab kogu esineja jõu, võttes kõik või mitte midagi.

Kõrgetasemeline individuaalne esinemine on kombinatsioon optimaalsest ja maksimaalsest esinemisest. Nüüd leiab esineja end uuel tasandil, milleks on tippesinemine. Seymour Bernstein on öelnud, et edukas esinemine on inimese muusikalise arengu saavutuste haripunkt. Tippesinemine näitab vaimu ja keha koostöö tugevust, mil esineja kordab tegevusega oma mõtet. Niisugusel kõrgetasemelisel esinemisel saadab muusikut kindlameelsus ja optimism, mitte hirm läbikukkumise ees; sisemine rahutunne ja hea keskendumisvõime, mitte rahutu meel; tunne, et ollakse sundimatu, mitte jõuetu.

Tipp-esinemise kogemuse mõjul ollakse uuel tasandil, mis võimaldab senisest rohkemas mahu oma potentsiaali kasutusele võtta. Tipp-esinemise ajal integreerib ja sünteesib esineja parem ajupoolkera kõik, mida esineja teeb, üheks erakordseks ning täiuslikuks tervikuks. Inimese vaimne seisund on sel ajal muutunud ja tema taju ümberpööratud. Aeg tundub liikuvat aeglasemalt, kõik käiks justkui aegluubis. Ka värvid on eredamad ning suurused teisenenud. (Emmons & Thomas 1998)

1.4. Esinemise planeerimine ja esinemistsükkel

Emmons ja Thomas võrdlevad esinemist tabavalt pika ja keerulise reisiga, märkides, kui oluline on reisi hoolikas planeerimine ning iseenesest mõistetav selle juhuse hooleks mittejätmine. Sama tuleks tähele panna ka esinemise juures.

Esinemisega seotud rutiin ja plaanid aitavad luua hea ja sisuka lähenemise ning annavad detailsed fookuse märgusõnad, mida esinemisel jälgida. See on võti, hoidmaks enesekindlust esinemise ning ka sellega seonduvate hirmudega toimetulekuks. Näiteks panustavad paljud lauljad usule, et lavale minnes ja seal olles loksud kõik iseeneslikult paika. See ei ole tõsi. Esinemine võib sel moel õnnestuda paaril korral, kui selleks piisab vaid inspireerivast publikust, kuid sisukas ja spontaanselt kõlav esinemine ja selle kordamine ei saa võimalikuks ilma planeerimiseta. (Emmons & Thomas 1998)

Emmonsi ja Thomase teooria kohaselt on esinemistsükkel pidev ja sügavutimisev planeerimise protsess, mis koosneb kolmest osast: esinemise-eelne periood, esinemine ning esinemisjärgne periood. Igal osal on oma metoodika, oma tegevused ning strateegiad. Eeltoodud esinemise osadeks jaotamine võimaldab muusikul oma isiklikku lähenemist ja metoodikat detailselt planeerida. Oluline on, et iga esinemistsükli osa oleks positiivne.

Esinemistsükli planeerimise olulisust on Emmons ja Thomas kirjeldanud lauljate treeningute ning esinemiseks valmistumise läbi. Autorite hinnangul on esinemise vaimsele plaanile mõtlemine samavõrd oluline kui keskendumine vokaaltreeningule. Hoidmaks oma vokaaltehnilist konditsiooni kõrgel tasemel, peab laulja regulaarselt harjutama. Täpselt sama kehtib ka vaimu ning mõtlemise treenimise osas. Keskendudes nendele spetsiifilistele oskustele, mida esinemisel vajatakse, piisab igapäevasest treeningust kestusega 15-20 minutit. Oluline on meeles hoida, et iga uus oskus vajab omandamiseks pidevat harjutamist ja aega, see kehtib nii vaimsete kui ka tehniliste oskuste omandamise kohta.

Järgnevalt antakse ülevaade Emmonsi & Thomase kolmeperioodilise esinemistsükli põhiollemusest.

Esinemise-eelne periood sisaldab sobivaima mõtlemise ülessoojendamist kombineerituna tavapärase füüsilise soojendusega. Esinemisele eelneva perioodi eesmärgid on järgmised:

- *tugevdada esinemiseks valmisoleku tunnet,
- *keskenduda isiklikele tugevustele ja kvaliteetidele,
- *suunata isiklikku energiat,
- *saavutada sobilik virgutusaste.

Esinemine sõltub suuresti detailsest ja põhjalikust plaanist: teadmised publiku, võistluse, kontserdi ja lavastuse kohta ning nende läbitöötamine loovad võimaluse edukaks esinemiseks ning hoiavad ära ootamatud juhtumised. Juba ainuüksi teadmine, et ettevalmistus on olnud põhjalik ning esineja on teinud kõik võimaliku, aitab kaasa parimale võimetekohasele etteastele, loob esineja vaimsel tasandil väga vajaliku rahu- ning kaitstuse tunde. Esinemise plaanidel on järgmised eesmärgid:

- *aidata esinemise ajal fookust õigetel asjadel hoida,
- *juhtida tähelepanu tagasi olulisele, kui see mingil põhjusel rändama on läinud;
- *aidata suunata kogu energia esinemisse, sinna, kuhu seda vaja on.

Esinemisjärgne periood on aeg, mis järgneb reaalsele esinemisolukorrale või ka see aeg, mis jääb proovi, kontserdi ja võistluse osade vahele. Esinemisele järgnev periood on mõneti kogu esinemistsükli lõikes väga unarusse jäänud. See on oluline aeg hinnangute andmiseks ja puhkuseks. Esinemisele järgneva perioodi eesmärgistatus on järgmine:

- *anda hinnangud kõigile esinemise aspektidele,
- *minna ajas pisut tagasi ning töötada oma esinemine tervikuna läbi, mõeldes, mis oli hästi ning mida saaks paremini teha. Siin tasub meeles hoida, et see, mis esinemisel ei töötanud ning mida tahaks teisiti teha, on suure tõenäosusega fookuse kadumise tagajärg. (Emmons & Thomas 1998)

1.5. Esinemispsühholoogia

Brian Bates on esinemispsühholoogia teemale lähenenud teatrimaailma läbi. Artiklis on öeldud, et esinemispsühholoogia on psühholoogia haru, mille eesmärgiks on mõista inimese funktsioneerimist, pöörates tähelepanu neile, kes pühendavad suure osa oma elust

ja ajast sellele, et mõista neid, kes esinevad. Psühholoogial on artistide kohta sama palju õppida kui artistidel psühholoogia kohta. (Wilson G. D. 1998)

Martti Raide on oma uurimistöös välja toonud Eric Clarki mõtteid muusikapsühholoogia olulisusest esinemise ning esineja kontekstis. Clarki artiklis “Esinemispsühholoogia mõistmisest” on öeldud, et tippinterpretatsioon nõuab esinejalt kõrgel tasemel vaimsete ja füüsiliste oskuste ja vilumuste kombinatsiooni. Siinkohal tuuakse näide kontsertpianistist, kes suudab esitada keerukaid kõlakooslusi, rütmimustreid, kontrollides samal ajal dünaamikat ja artikulatsiooni, omades samaaegselt ülevaadet teose vormist ning tulles toime avaliku esinemise paratamatu kaaslaste – esinemisärevusega. (Raide 2010)

Käesoleva teadustöö keskmes olevate esinemisega seotud teadmiste ja oskuste kontekstis osutatakse järgnevalt tähelepanu esinemisärevusele kui ühele enimuuritud ja kõneainet pakkunud valdkonnale esinemispsühholoogias.

1.5.1. Esinemisärevus ja muud esinemisega seotud tunded

Esinemisega kaasneb hulgaliselt erinevaid emotsioone ja tundeid, muusikalise esinemisega iseäranis palju. Rõõmu ja positiivsust kandvate tunnetega on esinejal oluliselt kergem hakkama saada kui erinevate negatiivsete tunnetega ning sellele peaks tähelepanu pöörama juba muusikaõpingute alguses.

Reet Jürima on oma magistritöös välja toonud probleemi, mille kohaselt keskendutakse muusikaõpetuses esituse täpsusele, mitte sellele, kuidas esineja end tunneb. Autor lisab, et muusika ei seisne üksnes nootide õppimises, vaid võimaluses leida seoseid ja pidepunkte meid ümbritseva maailmaga. Muusikaõpetuse sisuks ei peaks olema üksnes tundemaailma rikastamine, aga ka suhtlemine muusika kaudu. (Jürima 2012)

Kahjuks ei tunne kõik esinejad end avaliku esinemise suhtes positiivselt ning ei lähe sellele vastu rõõmsa ja energilisena. Nii mõnedki artistid iseloomustavad esinemist läbi hirmu- ja isegi õudustunde, esinemiskogemusi on kirjeldatud rõhuvate väljakutsetena, mida peab taluma ja lihtsalt välja kannatama. Näiteks Frederic Chopin oli üks neist, kes tundis, et ei sobi lavadele kontserte andma, kuid muusikaajaloost saab välja tuua samuti esinemishirmu

all kannatanud suurkujud, nagu Maria Callas, Enrico Caruso, Leopold Godowsky, Luciano Pavarotti ja Sergei Rachmaninoff. (Kenny 2011)

Enimkäsitletud esinemisega seotud tunne on vaieldamatult esinemisärevus. Gertrud Saetalu märgib oma 2012. aasta seminaritöös, et kuni 59% elukutselistest muusikutest kogeb esinemisärevust nii tihti, et see mõjutab nii nende tööd kui ka isiklikku elu. Autor lisab, et 70% juhtudest on ärevusel esinemisele ebasoodne mõju, mistõttu on antud valdkonnaga tegelemine muusikute, nende juhendajate ja lähedaste huve arvestades väga oluline.

Kenny teooria kohaselt on ärevustunnet seoses muusikalise etteastega kõigis oma ilmingutes (somaatiline ehk kehaline; kognitiivne ehk tunnetuslik; käitumuslik) kogetud nii klassikalises, jazz- kui ka popmuusikas ja seda nii instrumentalistide kui ka vokalistide poolt. Esinemishirm ei tee vahet muusikalisel žanril, vanusel, sool, kogemuse pagasil ega tehnilise meisterlikkuse tasemel. (Kenny 2011)

Seda kinnitatakse osaliselt ja täiendatult ka Saetalu uurimuses, mis keskendus pillimängijate sooloesinemise-eelse ja suurema koosseisuga mängimisele eelnevale ärevusele. Uurimistulemusena selgus, et võrreldes ülesastumisega suuremas koosseisus on esinemisärevus suurem sooloesinemise eel. Sealjuures ei omanud tulemustele mõju uuritavate vanus, erialapill, pillimängimise aastate arv ega ka esinemiskordade ja harjutustundide arv nädalas. (Saetalu 2012)

1.6. Esinemise hindamine. Subjektiivsus ja objektiivsus

Kuna väga paljud professionaalsed muusikud ja ka suur hulk publikust on arvamusel, et kaunid kunstid on esoteerilised ning illusoorised, on levinud uskumus, et muusikalise etteaste õnnestumist ei saa objektiivselt mõõta. Niisugune arusaam ei ole siiski täielikult tõene. On väga mitmeid võimalusi muusikalise etteaste mõõtmiseks ning tegemaks seda sealjuures märkimisväärse objektiivsusega. (Gordon 2002)

Üks võimalus hindamise objektiivsemaks muutmisel on võimalikult täpsete hindamisskaalade kasutamine. Artikli autorite kogemuste põhjal võib väita, et see

võimaldab teadvustada ootusi, vähendada vaidlusi hinnete üle ning lihtsustab õpetaja tööd. Õpilastel on lihtsam aru saada, mida neilt oodatakse, milliste teadmiste ja oskuste eest ning kuidas täpselt hinne kujuneb. Hindamisskaalade koostamine võib esialgu tunduda aeganõudev, kuid kõigi osapoolte – nii õpilaste, vanemate, õpetaja enda kui ka kooli juhtkonna – jaoks muutub hindamine arusaadavamaks ning läbipaistvamaks. (Sepp & Skuin s.a.)

Erinevate hindamise skaalade kasutamise eesmärk ongi vähendada muusikalise etteaste hindamise juures subjektiivsust nii palju, kui see inimlikult võimalik on, teades, et väike osa subjektiivsusest jääb alati ka kõige objektiivsema hinnangu osaks. Oluline on meeles pidada, et erinevad mõõdikud (sh skaalad) on seotud objektiivsusega, hinnangud subjektiivsusega. (Gordon 2002)

1.6.1. Hindamise skaalad

Erinevad esinemise hindamise skaalad võib tinglikult jagada kolmeks: pidev, lisandlik ja numbriline (arvuline) skaala. (Gordon 2002). Hindamise skaalade disainimiseks on erinevaid võimalusi.

Järgnevalt esitatakse Gordoni väljatoodud kolme skaalatüübi näited disainituna tonaalsuse ja intonatsiooni hindamiseks (vt tabel 1).

Tabel 1 Esinemise hindamise skaalad

Hindamise skaala nimetus	MÕÕT	KRITEERIUMID
PIDEV	Tonaalne saavutus	5 – esitab kromaatilist mustrit 4 – esitab toonika- subdominandi- dominandi mustrit 3 – esitab dominandi funktsioonide mustreid 2 – esitab toonika funktsioonide mustreid 1 – esitab toonikat
LISANDLIK	Tonaalne saavutus	<ul style="list-style-type: none"> • esitab hea intonatsiooniga • esitab arvestatava tooni kvaliteediga • esitab sobiliku vibraatoga • esitab adekvaatse kontrolliga hingamise üle • esitab vähese või mitte ühegi veaga *kõiki kriteeriume hinnatakse hindegaga 0-5
NUMBRILINE	Intonatsioon	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10 *1 – puudulik, 5 – keskmine, 10 – suurepärase

1.7. Esinemisõpetus

Käesolevas magistritöös kasutatava mõiste *esinemisõpetus* defineerimisel tuginetakse Vaike Kiik-Salupere ja Jaan Rossi 2009. aasta uurimusele, mille kohaselt peavad muusika esitajaid ettevalmistavad haridusasutused tagama selle, et nende õpilased omandavad kõrgel tasemel tehnilised oskused ning samal ajal ka teadmised, kuidas esinemisolukorraga toime tulla.

Emmonsi ja Thomase teooriale tuginedes pole ülim andekus ja suurepärased oskused ainsad, mis eristavad edukaid muusikuid vähemedukatest. Sama oluline on vastupanuvõime pingelisele olukorrale, olles ikka oma parimas vormis ning esineda elavalt ja riskialt. Olemaks kogu aeg parimas vormis, teevad silmapaistvad esinejad pidevalt ja usinalt plaane ja valmistuvad sügavuti esinemise kõikideks tasanditeks. Nende fookuses on õppida oma piire ületama ja neid kaugemale lükkama, nad on vaimustunud hiilgamisest, paremaks olemisest.

Mis on eduka esinemise valem? Saamaks väljapaistvaks esinejaks, peab õppima oma oskusi esitama! Ülesanne on õppida, kuidas esineda. Ei saa eeldada, et olles kord õppinud muusikat ning saanud oskuslikuks laulmises või pillimängus, suudetakse neid oskusi uuesti ja uuesti ka esinemisolukorras produtseerida. Psühholoog Tom Kubistant on öelnud, et kui inimene teab, kuidas hästi õppida, võib ta olla paremas positsioonis, esitamaks oma õpitut hästi, ja kui inimene suudab hästi esineda, võib ta olla paremas positsioonis, õppimaks uusi asju. (Emmons & Thomas 1998)

1.7.1. Esinemise toetatus TÜ VKA ja EMTA muusikapedagoogika magistrikursuse ühisõppekaval

Järgnevalt antakse ülevaade TÜ VKA ja EMTA muusikapedagoogika magistrikursuse ühisõppekavast, pidades sealjuures silmas käesoleva teadustöö üht eesmärki seoses esinemise-alaste teadmiste ja oskuste kujundamise ja toetamisega magistriõpingute ajal. Õppekava ja õppeainete analüüsil peeti uurimuse huve arvesse võttes eriliselt silmas märksõnu, nagu esinemine, esitamine, ettekandmine, kontserdil osalemine jmt. Alljärgnev informatsioon tugineb vastavalt TÜ VKA ja EMTA kodulehekülgedel ning TÜ infosüsteemis ÕIS (õppeinfosüsteem) olemasolevale andmestikule.

TÜ VKA ja EMTA ühisõppekava üldeesmärgiks on professionaalsete teadmiste ja oskuste ning mitmekülgsete üldhariduslike teadmistega üldharidus- ja muusikakoolide muusikaõpetajate ettevalmistamine. Muusikapedagoogika õppekava kogumaht on 120 Euroopa ainepunktisüsteemi ainepunkti (edaspidi EAP; 1 EAP = 26 töötundi). Eelnimetatud õppekava 2014/2015. õppeaasta versioon sisaldab kutseõpinguid (60 EAP), erialaõpinguid (24 EAP), üldhariduslike õpinguid (10 EAP), vabaaineid (6 EAP) ning magistritööd (20 EAP). Õppekava lõpetamiseks on kohustuslik läbida kutseõpingute alusmoodul (24 EAP), kutseõpingute didaktikamoodul (12 EAP), kutseõppe praktikamoodul (24 EAP), erialaõpingute moodul (24 EAP), üldhariduslike õpingute moodul (10 EAP), vabaainete moodul (6 EAP) ja magistritöö moodul (20 EAP).

Tutvudes muusikapedagoogika õppekava aineregistriga ÕIS-is, võib näha, et õppeainete nimetusi silmas pidades ei ole esinemise kohta ühtki iseseisvat ainetundi. Ainete sisuanalüüsi tulemusena võib öelda, et ainukesena õppekava moodulitest on esinemise treeningutel kindel koht erialaõpingute moodulis. Õppeaine ansambel kirjeldab ühe õpiväljundina oskust esineda soleerija ja saatja rollis, õppeaine ansambel II õpiväljundina teab ja tunneb üliõpilane lavalise esinemise kultuuri, oskab esitada repertuaari erinevates stiilides, vormides ja koosseisudes ning esineda soleerija ja saatja rollis. Õppeainete lisapill ja põhipill sisu lühikirjelduses seisab, et õppimise ajal toimub interpretatsiooniliste oskuste arendamine, sealhulgas ettevalmistamine lavaliseks esinemiseks. Õppeaine rahvalaul eesmärk on praktiliste oskuste andmine rahvalaulude esitamiseks ja õpetamiseks ning tutvumine erinevate esitusstiilidega.

ÕIS-is on õppeainete lõpphindamise osas vastavalt märke *eristav* (A, B, C, D, E, F, mi) või *mitteeristav* (arv, m.arv, mi). EMTA ainekava pakub selles osas laiapõhjalisemat informatsiooni, kus aine eesmärkide, õpiväljundite ja sisu kõrval saab tutvuda ka õppeaine hindamismeetodite ja -kriteeriumidega.

EMTA erialaõpingute mooduli all pakub õppeaine vokaalansambel ühe õpiväljundina viimistletud repertuaari esitamist, hindamismeetodina tuuakse välja kontsert, kollokvium ning üheks hindamiskriteeriumiks on esituse intonatsioonipuhutus ning selles tajutav veenev muusikaline fraseerimine. Õppeaine ansambel hindamismeetodite kohaselt saab esimesel semestril positiivse hinnangu üliõpilane, kes muuhulgas osaleb ühel kontserdil semestris.

Sama õppeaine teisel semestril esitatakse koos ansambliga kolm pala, lisaks nõutakse osalemist ühel kontserdil semestri jooksul. Lisakvaliteedina hinde määramisel tuuakse välja silmapaistvalt hea esinemine kontserdil. Siinkohal pole lahti kirjutatud ja jääb selgusetuks, milline esinemine on silmapaistvalt hea.

Erialaõpingute moodulis on esinemine nähtaval veel järgmistes õppeainetes: vaba klaverisaade, väikekandled muusikaõpetuses, plokkflööti muusikaõpetuses, hääle improvisatsioon ja improvisatsioon. Lisaks sellele on esinemisel oma osa väga paljude õppeainete läbimisel kõigi erinevate moodulite lõikes, niisugusele teadmisele jõuti paljuski tänu hindamismeetoditele ja –kriteeriumidele ainekavade kontekstis.

Esinemist toetavad õppematerjalid ja teemad TÜ VKA ja EMTA ainekavade juures ei kajastu.

2. UURIMISMETOODIKA

Käesolev magistritöö kätkeb endas kombineeritud uurimust, sisaldades ühtaegu nii kvantitatiivse kui ka kvalitatiivse teadusliku töö elemente.

Kvantitatiivne metodoloogia on suunatud nähtuste praktilisele mõõdetavusele ning tulemuste esitamisele arvkujul. Sellise uurimuse puhul on valitsevaks statistiliste faktide analüüs koos interpretatsiooniga. Kvalitatiivne metodoloogia on aga suunatud nähtuste varjatud kvaliteetide uurimisele, oluline on seemise olemuse tuvastamine ja selle interpretatsioon. (Õunapuu 2002, lk 8)

Antud magistritöö uurimisobjekt on TÜ VKA ja EMTA muusikapedagoogika ja muusikaõpetaja magistriõppe üliõpilaste esinemisega seotud teadmised ja oskused. Uurimisobjekt koos parameetrite ning alltunnustega on esitatud alljärgnevas tabelis (vt tabel 2).

Tabel 2 Uurimisobjekt, selle parameetrid ja alltunnused

UURIMISOBJEKT	PARAMEETRID ja ALLTUNNUSED
Muusikapedagoogika magistriõppe üliõpilaste esinemisega seotud TEADMISED ja OSKUSED	Esinemine: esinemise mõiste, esinemisärevus ja esinemisega seotud tunded, esinemispsühholoogia, aju funktsioonid esinemise ajal, emotsionaalsed ja füüsilised pinged ning nendest vabanemine, esinemistsükkel, esinemise tasandid, esinemise hindamine, esinema õppimine ja õpetamine, esinemisoskus. Esinemine ja õpingud: esinemise kohustus ja nähtavus õppeainete lõikes, õpingutega seotud esinemiste karakteristikud, esinemisoskus, esinemisega seotud teemade käsitlemine õppetöös.

Magistritöö eelkavand nägi ette kõigi muusikapedagoogika magistriõppe võimalust pakkuvate Eesti õppeasutuste ja eelmainitud sihtrühmade küsitlemist. Seoses andmekaitseseadusega ei avaldatud töö autorile Tallinna Ülikooli magistrikursuse üliõpilaste nimistut koos kontaktaadressidega ning uurimuse läbiviija pöördumine koos küsimustikuga saadeti vastava spetsialisti poolt neile listi. Täidetud ankeedi tagastas 2 üliõpilast 16-st ning seoses ajanappusega ning asjaoluga, et puudus võimalus otseseks kontaktiks ning meeldetuletavaks pöördumiseks küsimustik täita, otsustas autor Tallinna Ülikooli käesolevast uurimusest kõrvale jätta.

Andmaks käesolevale teadustööle lisaväärtust, viidi lisaks ankeetküsitlusele magistrantide seas läbi ka intervjuu Inga Lungega kui mitmekülgse esineja ja avaliku esinemise koolitajaga. Intervjueeritava eksperdi valikul sai määravaks autori eelnev kokkupuude Inga Lungega tema avaliku esinemise koolitusel. Intervjuu eesmärk oli ekspertarvamuse ja – hinnangu saamine seoses esinemise temaatika ja selle olulisusega. Kohtumine ja jutuajamine planeeriti ajale, mil ankeetküsitluse tulemused olid laekunud ja analüüsitud. See võimaldas intervjuu ülesehitamisel, juhtimisel ja arutelul silmas pidada ka ankeetküsitluse tulemusi.

2.1. Populatsioon ja valim

Uuritavate populatsioon moodustus TÜ VKA ja EMTA magistrantidest. TÜ VKA ja EMTA muusikapedagoogika magistrikursuse ühisõppekaval õppis 2014/2015. õppeaastal 34 üliõpilast, nende seas 17 esmakursuslast ja 17 teise kursuse üliõpilast. Lisaks eelnimetatutele liitis autor uurimusse ka 7 üliõpilast TÜ VKA muusikaõpetaja magistrikursuse õppekavalt. Populatsiooni kogusuuruseks kujunes 41 üliõpilast.

Seoses uuritavate suhteliselt väikese üldkogumiga kasutas autor tulemuste valiidsust ja üliõpilaste teadmiste ning oskuste representeeritavust silmas pidades kõikset valimit (41 magistranti).

2.2. Küsimustiku ja intervjuu ülesehitus ning andmete kogumine

Respondentidele esitatud anonüümne küsimustik oli disainitud *Google*'i vormide (*Google Forms*) abil. Küsimustiku disainimise keskkonna valikul sai määravaks *Google*'i hinnatus ja usaldusväärsus ning selle kasutajasõbralikkus küsimustiku vormimisel ja analüüsimisel.

Küsimustiku koostamisel lähtuti töö teoreetilisest osast ja selle ülesehitusest, oluline osa oli ka töö autori omakogemusel ning vestlustel kaasüliõpilaste ja õppejõududega. Küsitlusankeet sisaldas endas ühtekokku 17 küsimust, nende seas nii avatud (deskriptiivküsimused, hinnangküsimused) kui ka suletud küsimusi (taustküsimused, valikvastustega küsimused). Respondentidele esitatud disainitud küsimustiku vorm on nähtav magistritöö lisades (vt lisa 1).

Küsimused saab jaotada alljärgnevasse gruppidesse:

- taustinformatsioon (küsimused 1-6);
- esinemisega seotud teadmised ja oskused (küsimused 7, 10, 11, 12, 16);
- esinemine ja õpingud (küsimused 8, 9, 13, 14, 15, 17).

Küsimustik saadeti laiali suvepuhkuse eel ning vastamiseks oli aega 12 päeva. Selle jooksul said uuritavad ka ühe meeldetuletava kirja ning tähtjaks kogunes 20 täidetud ankeeti. Uurimuses osales 49% valimist. Autor usub, et vastanute arv oleks olnud suurem, kui küsitlus oleks läbi viidud pisut varem, kevadel. Sellegipoolest õnnestus peaaegu pooltelt respondentidelt tagasi saada küsimustikud koos põhjalike ning sisukate vastustega.

Eksperarvamuse saamiseks Inga Lungelt planeeriti ning viidi läbi poolstruktureeritud intervjuu, mis võimaldas vaba arutelu tekkimist ning soodustas ühtlasi ka intervjuu läbiviija poolt mitteplaneeritud, kuid oluliste asjassepuutuvate teemade üleskerkimist. Intervjuu toimus 26. juulil 2015 intervjuueeritava soovi kohaselt tema kodulinnas Tartus. Küsitlemiseks valmistati ette 17 küsimust, jutuajamise jooksul küsiti oluliste üleskerkinud teemade ja tähelepanekute osas lisaküsimusi. Intervjuu struktuur on nähtaval magistritöö lisade hulgas (vt lisa 2).

2.3. Andmeanalüüsi põhimõtted

Küsimustiku tulemuste analüüsil lähtus autor töö kvantitatiivsest ja kvalitatiivsest olemusest. Ankeetküsimustiku tulemused koondati *Google*'i-põhise keskkonna rakenduste abil tabelisse. Respondentide vastuseid uuriti ja võrreldi eraldi ka kahe kooli lõikes ning olulisemad sarnasused ja erinevused toodi välja analüüsitulemustes.

Taustinformatsiooni ning valikvastustega küsimuste analüüsiks, aga ka avatud küsimustele antud vastuste ühiste nimetajate osas, teostati vastuste kodeerimine ning uurimistulemused vormiti ümber toorandmete tabeliks tabelarvutusprogrammi *Microsoft Excel* abil (vt lisa 3). Avatud lõpuga küsimuste analüüsil järgiti kvalitatiivse ning temaatilise analüüsi põhimõtteid. Enim väljatoodud vastused ning mustrid eraldati, võrreldi ja esitati töös olulisena.

Ekspertarvamuse saamiseks läbiviidud intervjuu salvestati ning transkribeeriti. Transkriptsiooni protsessi hõlbustamiseks kasutati internetipõhist rakendusprogrammi *oTranscribe*. Nimetatud rakenduse abil töödeldi kõne aeglasemaks, mis võimaldas omakorda selle mahakirjutamise kiiruse suurendamist. Transkriptsioon tehti käsitsi. Saadud tulemuste analüüsil lähtuti abistavatest märkmetest, mis tehti intervjuueerimise ajal, ning samuti peeti tulemuste koondamisel oluliseks kõnes rõhutatud väljendeid ja mõtteid. Intervjuu analüüsiti põhiküsimuste kaupa ning põimiti olulisimate lisaküsimuste ning nendele saadud vastustega.

3. TULEMUSED JA ARUTELU

Magistritöö kolmas peatükk keskendub TÜ VKA ja EMTA muusikapedagoogika magistrantide seas läbiviidud uurimistulemustele. Tulemused ja analüüs esitatakse küsimuste kaupa vastavalt kolmes grupis (taustinformatsioon, esinemisega seotud teadmised ja oskused, esinemine ja õpingud).

3.1. Taustinformatsioon

Küsimustiku esimene küsimus selgitas välja uuritavate soo. Uuringus osales ühtekokku 20 inimest, neist ülekaalukalt 17 olid naissoost ja vaid 3 meessoost, kusjuures kõik meessoost osalenud olid TÜ VKA üliõpilased.

Siinkohal on sobilik juhtida tähelepanu üleüldisele meesüliõpilaste olulisele vähemusele käesoleva töö populatsioonis. 2014/2015. õppeaastal TÜ VKA-s ja EMTA-s õppinud muusikaõpetaja ja muusikapedagoogika magistrikursuse 41-st üliõpilasest oli meesüliõpilasi vaid 7. Meeste osakaalu vähesusele muusikaõpetuse kõrgharidustasandil on töö autor tähelepanu pööranud ka oma 2010. aastal valminud bakalaureusetöös ning nimetanud oluliseks meesüliõpilaste osakaalu suurendamist ja tähtsust muusikahariduse tuleviku perspektiivis. (Norman 2010)

Respondentidele esitatud ankeedi teise küsimusega selgitati välja uuritavate vanus. Uurimuses osalenutest noorim oli 23-aastane ning vanim 51-aastane. Respondentide keskmine igas oli 33 eluaastat ning kõige enam osales uuringus 25-aastaseid (4 üliõpilast). Erinevate õppeasutuste lõikes oli uuritavate keskmine vanus kõrgem TÜ VKA-s. Küsitluses osalenute vanuseline määr annab alust hinnanguks, et magistriõpingutega ei jätkata kohe pärast bakalaureusekraadi või sellele vastava rakendusliku kõrghariduse omandamist keskhariduse omandamise järel.

Kindlasti on väga oluline, et varasemas või hilisemas eluetapis jõuaksid muusikaga tegelevad ja eriti sel alal õpetajana töötavad inimesed muusikapedagoogika magistrikursusele ning selle lõpetamisele.

Kolmanda küsimusega ankeedis tuvastati muusikapedagoogika või muusikaõpetaja magistrikraadi omandamiseks valitud õppeasutus. Saadud vastuste kohaselt osales uuringus 11 TÜ VKA ning 9 EMTA magistranti.

Küsimustiku neljas küsimus keskendus magistrantide valikutele eriala ning spetsialiseerumise osas. 13 vastanut oli spetsialiseerunud üldhariduskooli muusikaõpetaja suunale ning 5 muusikakooli pilliõpetaja suunale, lisaks oli kahes vastuses kirjas lihtsalt muusikapedagoogika. Erialainstrumentidest mainiti võrdselt kahel korral laulu ning klaverit, lisaks ühel korral nii kitarr kui ka flööti. Ühel korral toodi eraldi välja ka orkestridirigeerimine.

Respondentide õppimise järke uuriti küsimustiku viiendas küsimuses, milles paluti ankeedi laialisaatmise aega arvesse võttes märkida äsja lõpetatud või pooleliolev kursus. Siinkohal olid osaluse poolest ülekaalus teise kursuse üliõpilased, keda osales uuringus kokku 14. Nii TÜ VKA-st kui EMTA-st osales uuringus 3 esmakursuslast, kokku oli küsimustikule vastanud esmakursuslaste arv seega 6.

Järjekorras kuuenda ning ühtlasi viimase taustinformatsiooni kandva küsimusega selgitati välja vastanute töökoht ning amet. Vastuste kodeerimisel peeti oluliseks selekteerida muusikaõpetajad ja dirigendid ehk nii-öelda erialasel tööl olivad ning muu, erialavälise töö tegijad. TÜ VKA 11 küsitluses osalenud üliõpilasest neli märkis oma töökoha ja ameti osas vastuseks midagi muud kui muusikaõpetaja või dirigendi töö ning EMTA üheksast vastanust märkis vaid üks üliõpilane selles osas midagi muud. See, et muusikaõpetaja või muusikapedagoogika magistrikursusele satub muul erialal töötav inimene, on omaette huvitav ning igal juhul positiivne nähtus. Tendents, et juba erialast tööd tegevad pedagoogid, kes moodustasid vastanute hulgast 75%, väärtustavad õpetajatöö kõrval ka iseõppimist ning magistrikursuse läbimist, on kindlasti tähelepanuväärne. Elukestev õppimine on oluline nii õpetajatöös vajalike teadmiste ja oskuste värskendamisel kui ka hariduselu väärtustamisel ja laiemas plaanis ka jätkusuutlikkusel.

3.2. Esinemisega seotud teadmised ja oskused

Seoses esinemise mõiste mitmetahulisusega, mida kirjeldati ka käesoleva magistritöö esimeses peatükis, pidas töö autor oluliseks paluda ühe küsimuse all ankeedis esinemise mõiste selgitamist. Küsimustiku seitsmes küsimus andiski vastanutele võimaluse avada lühidalt oma sõnadega esinemise tähendus.

Kõige enam kasutati esinemise mõiste selgitamiseks väljendeid nagu millegi esitamine või ettekandmine kuulajatele, publikule. Nii kirjeldas esinemist ühtekokku 14 vastajat ja see ühtib ka Berns'i performatiivsuse definitsiooniga. Kokku kolmel korral mainiti esinemise tähenduses eneseväljendusvõimalust ning kahel korral avalikku ülesastumist. Lisaks sellele toodi välja hulgaliselt erinevaid võimalikke esinemise vorme, nagu näiteks muusikaline ja spordialane esinemine, kõne pidamine, koosoleku juhtimine ning õpetajana klassi, koori või orkestri ees seismine.

Esinemist kirjeldati kui ettevalmistatud tegevuse läbiviimist, kuid samas ka kui võimalikku ootamatut tähelepanu alla sattumist. Igal juhul on esinemine endast parima andmine, kasutades selle maksimaalseks õnnestumiseks oma keha, häält, mõnd muusikainstrumenti või muid abivahendeid. Muusikalise esinemise eelduseks võiks alati olla piisav tehniline ettevalmistatus, pakkumaks kuulajale positiivset emotsiooni.

Eeltoodud mitmekülgsed arusaamad esinemise olemusest, tähendusest ja tähtsusest üliõpilaste arvamustes on oluliseks teadmiseks nende ettevalmistamisel, andmaks vajalikke teadmisi ja oskusi, et nad võiksid end õpilaste ees ja laval olles alati mugavalt tunda.

Esinemisega tutvumiseks, selle õppimiseks ja õpetamiseks on väga palju erinevaid võimalusi, sealhulgas asjakohast kirjandust ning abimaterjale. Ankeedi 10. küsimuses palutigi üliõpilastel nimetada mistahes materjale või allikaid, mis on andnud neile olulisi esinemisega seotud teadmisi. Populaarseim vastus, mida kinnitas oma ankeedis 7 üliõpilast, pidas kõige olulisemaks esinemise-alaste teadmiste allikaks õppetegevusega seonduvat, nimetades ära ka mõned tähtsamad esinemisega seotud sõnumeid kandvad õppejõud nagu Vilja Sliževski, Allan Vurma ja Michel Gelb.

Üsna olulisel kohal, kokku 25%-l saadud vastuste hulgast, oli praktiline esinemiskogemus ja sellest õppimine. Äramärkimist leidsid nii isiklikust esinemiskogemusest ja läbitehtust õppimine kui ka huvitavate esinejate ning loovisiksuste etteastete jälgimine. Kolm üliõpilast märkisid kasulike teadmiste saamiseks ka suhtlust kolleegide ja kaasmuusikutega.

Väga paljud respondendid jagasid oma vastustes põnevaid omakogemuslikke ja teistelt kuulnud nippe esinemise arendamiseks ning täiustamiseks. Kaks üliõpilast tõid välja muusikute seas palju levinud Alexandri tehnika olulisuse, lisaks sellele leidis äramärkimist ka igale esinejale vajalik töö iseendaga, näiteks pilatase, jooga, meditatsiooni või NLP (neuro-lingvistilise programmeerimise) abil. Esinemisärevuse leevendamiseks nimetati nõelravi positiivseid tagajärgi ning kuulnud nippi hingata ühest ninasõõrmest õhk sisse ning teise kaudu välja. Mitmel korral leidsid väga olulise osana esinemise juures mainimist erinevad psühholoogiaharud, nagu suhtlemispsühholoogia ja esinemispsühholoogia, ning nende tundmaõppimine. Esinemispsühholoogia, esinemisärevuse ja esinemisega seotud tunnete tundmaõppimise olulisust märgiti ka töö teoreetilises osas.

Ankeedi 11. küsimus palus muusikapedagoogika magistrantidel hinnata oma erialast lähtuvalt esinemisoskuse olulisust. Vastustena sai valida 5 variandi vahel: mitteoluline, väheoluline, oluline, väga oluline, kõige olulisem. Üsna ootuspäraselt hinnati esinemisoskust ja selle olulisust saadud vastustes kõrgelt: üks üliõpilane hindas esinemisoskust oluliseks, 17 üliõpilast väga oluliseks ning 2 vastajat pidasid esinemisoskust muusikaõpetaja töös kõige olulisemaks. Mitteoluliseks või väheoluliseks ei hinnanud esinemisoskuse tähtsust ükski vastanu.

Esinemisoscuse olulisusele saadud kõrged hinnangud suunavad nii õppijaid endid kui ka õpetajaid ja koolikeskkonda selle oscuse omandamisele, arendamisele ja täiendamisele tähelepanu pöörama.

12. küsimuse all paluti vastanutel 5-palli skaalal oma esinemisoskusele hinne anda. Sealjuures lähtuti teadmisest, et hinne 1 tähendab väga halba ning hinne 5 väga head esinemisoskust. 60% vastanuist ehk 12 üliõpilast hindas oma esinemisoskust hindegaga 4. 60% on iseenesest suurem osa küsitletutest, kuid hinne 4 näitab siiski teatavat teadmiste ja

oskuste puudujääki ning ebakindlust ja annab tunnistust sellest, et suur hulk üliõpilasi ning tegevpedagooge vajaksid enesekindluse suurendamiseks esinemise-alast täiendkoolitust.

Vaid kaks respondenti andis oma esinemisoskusele maksimaalse hinde 5 ning kuus magistranti ehk 30% vastanutest hindas oma esinemisoskust hindegas 3, sealhulgas neli neist on tegevad muusikaõpetaja, õpetaja või dirigendina. Üliõpilaste esinemisoskuse keskmiseks hindeks kujunes 3,8.

Mõneti tagasihoidlik hinnang iseenda esinemisoskusele teisi esinemiseks ettevalmistava inimese poolt on omaette tähelepanuvääriv nähtus. Vestluses oma õppejõu Sirje Medelliga koorus välja 2014. aastal EMTA-s professor Urve Lippuse loengul toimunud arutelu, kus viimane mõtiskles performatiivsuse ja selle mitmetasandilisuse üle. Lippus tõi välja tõsiasja, et esinejalt oodatakse alati performatiivsust ning äärmiselt raske on jälgida vähese performatiivsusega õpetajat ja keeruline on selliselt õpetajalt õppida. Siinkohal, võttes arvesse üliõpilaste maksimumilähedasi, kuid kohati ka madalaid hinnanguid oma esinemisoskusele, on nii üliõpilaste kui ka nende õpetajate ja kõigi nende praeguste ning tulevaste õpilaste suhtes oluline esinemisega seotud teadmiste ja oskustele veelgi enam tähelepanu pöörata.

Küsimustiku 16. küsimusega sooviti teada saada neid esinemisega seotud valdkondi, milles üliõpilased tunnevad, et nende teadmised ning oskused on asjakohased ja piisavad. Kaks respondenti jättis sellele küsimusele vastamata.

Korduvat äramärkimist leidsid nii TÜ VKA kui ka EMTA magistrantide seas hea valdkonnatunnetus seoses esinemisega kaasnevate emotsionaalsete ja füüsiliste pingete vabastamisega. Kumbki teema sai nimetatud neljas ankeedis, kusjuures kaks vastanut, neist üks 50-aastane ning teine 32-aastane, märkisid ära mõlemad, nii emotsionaalsete kui ka füüsiliste pingetega toimetuleku oskuse. Siinjuures võib oma osa olla elu- ja töökogemusel, mis on andnud palju esinemiskogemust ning sellega ka võimalust iseenda tundmaõppimiseks ning võimalike pingetega toimetuleku saavutamiseks esinemisolukorras.

Neli TÜ VKA üliõpilast märkis, et nende esinemisega seotud teadmised ja oskused on piisavad, üks vastanu avaldas, et teadmisi on hulgaliselt, kuid nende praktikasse

rakendamine on veel vähene. Kaks EMTA ja kaks TÜ VKA üliõpilast kirjutasid, et see teadmiste- ja oskustepagas ei ole ammendav ning vajab kindlasti täiendamist. Positiivse joonena läbi vastuste saab välja tuua üliõpilaste esinemisega seotud enesekriitilise ning avatud hoiaku, mida saab näitlikustada väljenditega “arenguruumi on alati”, “spetsialistiks ei saa end üheski esinemisega seotud valdkonnas nimetada”, “ei ütleks, et sel teemal milleski teadmised piisavad on” jne. Kaks üliõpilast märkisid, et omakogemus on sel teemal ilmselt kõige enam õpetanud ning nad oskavad endaga esinemisolukorras hakkama saada, kuid samas oleks sellealastest teadmistest esinema õppides kasu olnud ning tegelikult pole keegi seda neile õpetanud. Üks magistrant tõi enda puhul välja ka esinema õpetamise ning seejärel adekvaatse tagasiside andmise oskuse, mis on kindlasti vajalik oskus igale muusikapedagoogile.

3.3. Esinemine ja õpingud

Käesoleva magistritöö raames respondentidele esitatud küsimustiku kaheksanda küsimuse vastuses paluti loetleda need õppeained, mille läbimiseks on üliõpilased pidanud esinema. Vastustest koorus välja väga suur hulk erinevaid õppeaineid, enim mainitud kodeeriti ning esitatakse alljärgnevalt tähtsuse järjekorras, võttes arvesse nende esinemissageduse tagastatud ankeetides.

Kõige enam, kokku 14 korral ehk 70% vastustest, toodi välja vastavalt kas eriala, põhipill, lisapill või mõne instrumendi-, sealhulgas laulutund. Peaaegu sama palju, 12 korral nimetati esinemisega päädiva õppeainena ansamblitundi. Koorijuhtimine või koorilaul, hääleseade ning erinevad praktikad leidsid üliõpilaste poolt võrdselt äramärkimist, kõiki eelnimetatud aineid märgiti ära kuuel korral. Viis vastanut pidas oluliseks õpetamise ja refleksiooni õppeaine äramärkimist ning teist samapalju toodi välja ka didaktika-aineid. Siin võib näha selgeid paralleele töö teoreetilises osas antud ülevaatega õppekavast ja ainekavadest, kus esinemine oli nähtaval paljuski neis samades ainetes, mida ka üliõpilased käesoleva küsimuse vastustes välja tõid.

Lisaks eelpool mainitule nimetati hulgaliselt õppeaineid, mille läbimiseks on üliõpilased ka esinenud, teiste seas näiteks harmoonia, vanamuusika, organisatsiooniõpetus, õppe kavandamine, õpetaja identiteet ja juhtimine, muusikakasvatus eelkoolieas, muusikaõpetus

üldhariduskoolis, väikelaps ja muusika, õppimispsühholoogia, suhtlemispsühholoogia, loovuspsühholoogia, orff-pedagoogika jpt, lisaks ka erinevate instrumentide õppetöös kasutamise õppimiseks mõeldud ained.

25% vastanutest täheldas, et peaaegu kõik õppeained on ühel või teisel moel esinemisväljundit pakkunud. Viidati õpetaja igapäevatööle kui pidevale esinemisolukorrale, välja toodi ka ülikooli õppetegevuse raames õppetöö-siseselt tehtavad rühmatööd ning väikeste ülesannete täitmised kaasüliõpilaste ees ja tähelepanu all olles, mida võib samuti esinemiseks pidada. Siin tulebki teha pilguheit käesoleva teadustöö teoreetilisse ossa, milles viidati Robert Coheni esinemise kirjeldusele, kus viimane märkis, et me kõik esineme pidevalt igal pool. Esinemine on tõepoolest iga päev meie lähedal ja kõrval, muusikapedagoogidena ning nende koolitajatena on kindlasti oluline seda teadvustada ning sellele tähelepanu osutada. Esinemine, sellekohased nõudmised ja ootused ning hindamise meetodid ja –kriteeriumid peaksid nii õpetaja kui õpilase huvide selguse mõttes kindlasti kõikides ainekavades nähtaval olema.

Selgitamaks välja esinemise ning sellekohaste teadmiste ja oskuste toetatust õppetöös, uuriti ka õpingutega seotud esinemise karakteristikuid. Selleks paluti kõigil respondentidel küsimustiku üheksanda küsimuse all hinnata sealsamas esitatud väiteid skaalal “mitte kunagi” – “harva” – “sageli” – “alati”. Kokku esitati üliõpilastele hindamiseks 13 lausungit. Parema ülevaate saamiseks on kõigi uurimuses osalenud TÜ VKA ja EMTA magistrantide vastused koondatud diagrammi, mis on vaadeldav joonisel 1 (vt lisa 4).

Eeltoodud joonise abil saab detailselt vaadelda üheksanda küsimuse all sõnastatud väiteid koos neile antud hinnangutega. Järgnevalt tuuakse saadud vastuste osas välja olulisemad tähelepanekud, mis iseloomustavad üliõpilaste antud hinnangute põhjal nende õppetööga seotud esinemisi.

Esimeses väites sooviti hinnangut üliõpilaste teadlikkusele õpingutega seotud esinemiste nõudmistest ja ootustest. Väga positiivsena märkis 60% vastanuist, et on sageli neilt oodatavast ja nõutavast teadlikud ning 40% ehk peaaegu pooled vastanuist kinnitasid oma vastustes, et teavad alati, mida neilt ja nende esinemistelt nõutakse ja oodatakse. Hinnanguid “mitte kunagi” ja “harva” ei esinenud selle väite juures mitte üheski ankeedis, mis on kindlasti oluline ja ainult positiivne tulemus.

Järgmise väite juures said üliõpilased hinnata oma esinemiseks ettevalmistatust ning tänu sellele tekkinud enesekindlust. Vastuse “mitte kunagi” lahtrid jäid mõlema kooli ankeetides tühjaks. Kaks TÜ VKA üliõpilast märkis, et on piisava ettevalmistuse ning enesekindlusega üksnes harva esinema läinud, kuid kolm sama kooli üliõpilast kirjutasid, et nad on alati oma õpinguteks piisavalt ettevalmistunud ning tunnevad end kindlalt. Selgelt silmapaistvaim vastus selle väite juures oli “sageli”, mis esines kokku 75% ankeetidest. Saadud tulemused on väga positiivsed ning näitavad üliõpilaste ja õppejõudude head koostööd, sealjuures selgelt esitatud ülesandeid, mis võimaldavad maksimaalselt head ettevalmistust ning enesekindlust esinemisel. Esinemiseplaneerimise ning kogu esinemisele eelneva perioodi olulisust kinnitatakse ka töö teoreetilises osas.

Õppejõudude osalust üliõpilaste esinemiseks ettevalmistumise protsessis hinnati kolmandas väites, sealjuures 60% ulatuses vastusevariandiga “sageli”, mis on kindlasti hea tulemus. Samas märkis kaks TÜ VKA üliõpilast, et õppejõud ei osale nende esinemiseeelses protsessis mitte kunagi ning üks TÜ VKA ja kolm EMTA üliõpilast pidas õppejõudude osalust harvaks nähtuseks. Õppejõudude esinemisega seotud teadmised ning sellealane kogemus ja nende edasiandmine üliõpilastele on nauditavate õpetajate ja muusikute koolitamisel oluline, seda ka esinemiskultuuri heade tavade jätkusuutlikkuse osas.

Järjekorras neljanda lausungi juures sooviti teada saada, kas ja kui tihti jagavad õppejõud üliõpilastega esinemist puudutavat kirjandust või muid toetavaid materjale. Siinkohal oli populaarseimaks vastuseks hinnang “harva”, mis esines 50% respondentide vastustes ning kahetsusväärsest märgiti neljal korral ära ka vastusevariant “mitte kunagi”. Kuus ankeeti kandsid informatsiooni, mille kohaselt on õppejõud eelnimetatud kirjandust ja materjale soovitanud või tutvustanud sageli, hinnang “alati” ei leidnud äramärkimist. Saadud vastustest joonistub välja võimalik esinemisega seotud materjalide mittetundmine või üldiselt vähene tähelepanu sellele teemale.

Viies väide kandis endas väga positiivse esinemiskogemuse kuvandit, mil üliõpilane tunneb end esinedes mugavalt ning võib iga hetke nautida. Siinkohal ei leidnud mitte üheski vastuses äramärkimist hinnang “mitte kunagi”, mis on kindlasti positiivne tulemus. Kolm TÜ VKA üliõpilast hindas mugavustunnet ja naudingut esinemisolukorras harvaks,

ülekaalukalt, kokku 80% ankeetidest, märgiti, et mugavus ja nautimus kaasnevad esinemisega sageli ning ühe ankeedi kohaselt koguni alati. Nii positiivsete hinnangute juures on oluline roll kindlasti esinemismugavust ja selle nauditavust soodustaval koolikeskkonnal.

Võimalikke esinemise ajal tekkivaid füüsilisi pingeid paluti hinnata kuuenda väite juures. Ka siinkohal võib saadud vastuste üle suurt rõõmu tunda, sest 15% respondentidest ei ole füüsilisi pingeid õpingutega seotud esinemiste ajal mitte kunagi tundnud ning 60% vastanuist märkis, et tunnevad neid harva. Kokku neljal korral hinnati füüsiliste pingete olemasolu sagedaseks, vastusevariant “alati” ei leidnud äramärkimist. Oskus füüsilisi pingeid ära tunda ning õppida neid ennetama ja leevendama on iga pedagoogi ja muusiku jaoks väga vajalik ning sellele peaks iseäranis suurt tähelepanu pöörama erialatundides.

Esinemisega kaasnevat emotsionaalset pingestatust hinnati seitsmenda lausungi juures. Saadud vastustes saab paralleele leida füüsiliste pingetega seotud vastustega: 65% vastanuist kinnitas pingestatust harvaks ja vaid üks üliõpilane tunneb esinemise ajal alati emotsionaalseid pingeid. Kuus üliõpilast märkisid vastusena variandi “sageli”. Esinemisolukorraga kaasnevad emotsioonid ja võimalikud pinged on ehk veidi märkamatu loomuga võrreldes füüsiliste pingetega ning vajavad sestap esineja ja õpetaja erilist tähelepanu. See on ka osa töö teoreetilises osas nähtavast esinemispsühholoogia ning esinemisärevusega seonduvast.

Küsimuse all oleva kaheksanda väite vastusena said üliõpilased võimaluse hinnata oma esinemiste tehnilist õnnestumist. Saadud vastustes võib märgata üliõpilaste enesekriitilist meelt, sest mitte ükski magistrant ei märkinud vastusena varianti “mitte kunagi”, kinnitades sellega, et nad pole oma esinemiste tehnilise poolega mitte kunagi rahul. Vaid ühes EMTA ning kokku neljas TÜ VKA vastuses peeti esinemisi tehniliselt õnnestunuks harva. Suur rõõm on selle 60% üle, kes märkis oma vastustes esinemiste sagedast tehnilist õnnestumist ning kolm üliõpilast ei pea ses osas üldse muret tundma, kuna nende tehniline ettevalmistus esinemisteks ja nende õnnestumisteks on alati piisav. Maksimaalne tehniline valmisolek ning võimalikud vääratused on üks erialaspetsiifiline teemavaldkond, mis võiks tähelepanu pälvida igas erialaõppes.

Olulise valdkonnana esinemisest rääkides saab kindlasti välja tuua esinemisärevuse ning sellega seonduva. Ärevuse tundmist esinemise eel uuriti ka käesoleva küsimuse üheksanda punkti juures. Üsna ootuspäraselt ei leidnud ühelgi korral äramärkimist ovaal tulbas “mitte kunagi”. Seitse vastajat märkis, et tunneb ärevust harva ning kaheksal korral hinnati seda sagedaseks esinemise-eelseks tundeks. Viis vastajat märkis ärevustunnet kui esinemise alatist saatjat. Esinemisärevust peetakse paljuski loomulikuks ja levinuks, mistõttu ei pöörata sellele võib-olla ka piisaval määral tähelepanu. Ometi annab ärevustunde märkamine ja õppimine palju võimalusi, tulemaks esinemise eel ja ajal iseendaga paremini toime ning hoidmaks fookust olulistel asjadel.

Järgnevalt käsitletakse vastuseid 10. väitele seoses esinemise-aegse eneseabi andmise oskustega. 70%-l EMTA ja TÜ VKA ankeetides märgiti oskust end vajadusel esinemise ajal aidata ehk võimalike pingete ja probleemidega toime tulla sagedaseks. Vastust “harva” märgiti ära kolmel korral ning sama arv kordi märgiti ära hinnang “alati”. Siinjuures saab seoseid luua üliõpilaste suhteliselt madalate hinnangutega seoses füüsilise ja emotsionaalse pingestatusega esinemise ajal. Saadud vastused kannavad endas informatsiooni üliõpilaste üldiselt heast enesetundmisest, mis võimaldab neil pingeid ennetada ning võimalike esinemise-aegsete pingete korral end aidata.

Küsimustiku üheksanda küsimuse viimased kolm väidet selgitasid välja hinnangud seoses üliõpilaste esinemisjärgse eneseanalüüsiga. 11. lausungis oli öeldud, et esinemise analüüsimine on väga oluline. Kokku üheksa üliõpilast vastas, et see on nende jaoks sageli oluline ning seitsmel korral peeti esinemise analüüsi alati oluliseks. Neli magistranti märkis eneseanalüüsi osa esinemise juures harvaks, hinnang “mitte kunagi” ei leidnud äramärkimist. Seega pidas 80% vastanuist esinemisjärgset eneseanalüüsi sageli või alati väga oluliseks. See näitab temaatika tähtsust meie üliõpilastele ning seab ühtlasi kõrgeid ootusi ka õppejõududele, aitamaks iga väiksema ja suurema etteastumise järel toimunud üheskoos analüüsida ning järgnevatiks esinemisteks eesmärgi seada.

Järgmises, 12. väites, anti magistrantidele võimalus hinnata õppejõudude osavõtlikkust esinemiste analüüsimisel. Positiivsena ei leidnud mitte üheski ankeedis äramärkimist vastusevariant, mille kohaselt ei osaleks õppejõud esinemiste analüüsimisel mitte kunagi. Viiel korral selles väites anti õppejõudude osalusele hinnang “harva” ning teist samapalju hinnang “sageli”. Populaarseimaks osutus valikvariant, mille kohaselt on õppejõud

esinemiste analüüsimisel alati osavõtlikud, niisugune arvamus koorus välja 50% üliõpilaste poolt antud hinnangutes. Võttes arvesse nii esinemisjärgse eneseanalüüsi olulisusele kui ka õppejõudude osalusele antud väga kõrgeid hinnanguid, on loodud soodne pinnas esinemistsükli kolmanda osa ehk esinemisele järgneva perioodi tugevusele ja terviklikkusele. Esinemisele järgneva perioodi ja esinemise analüüsimise olulisust on magistritöö teoreetilises osas kõrgelt hinnanud ka Emmons ja Thomas.

Küsimustiku üheksas küsimus lõppes väitega, mille kohaselt on üliõpilased õppejõududelt väärtuslikku ja edasiviivat tagasisidet saanud. Vastusevariandi “mitte kunagi” lahtrid jäid tühjaks, märkimist väärib ka väärtusliku tagasiside saamise erinevus koolide lõikes. Nimelt kirjutas vaid üks TÜ VKA üliõpilane oma vastuses, et on harva oma õppejõududelt olulist tagasisidet saanud, kuid EMTA ankeetides leidis see vastusevariant äramärkimist koguni kuuel korral. Sama tendents on nähtav ka vastusevariandi “sageli” juures, milles seitse TÜ VKA ja vaid kolm EMTA üliõpilast kinnitavad oma vastustes väärtusliku tagasiside saamist oma õppejõududelt ning lisaks märgib kolm TÜ VKA magistranti, et on oma õppejõududelt alati väärtuslikku ja edasiviivat tagasisidet saanud.

Saadud vastused annavad tunnistust selle kohta, et TÜ VKA üliõpilased on oma õppejõududelt saadud tagasisidega esinemistele enam rahul kui EMTA tudengid. Kindlasti on õppejõudude suurt kogemust ning nende teadmiste- ja oskustepagasit arvesse võttes väga tähtis seda kõike üliõpilastega jagada, lisaks ka omapoolseid soovitusi ja nõuandeid individuaalselt. See on oluline osa töö teoorias käsitletud esinemistsükli kolmandast, esinemisjärgsest perioodist.

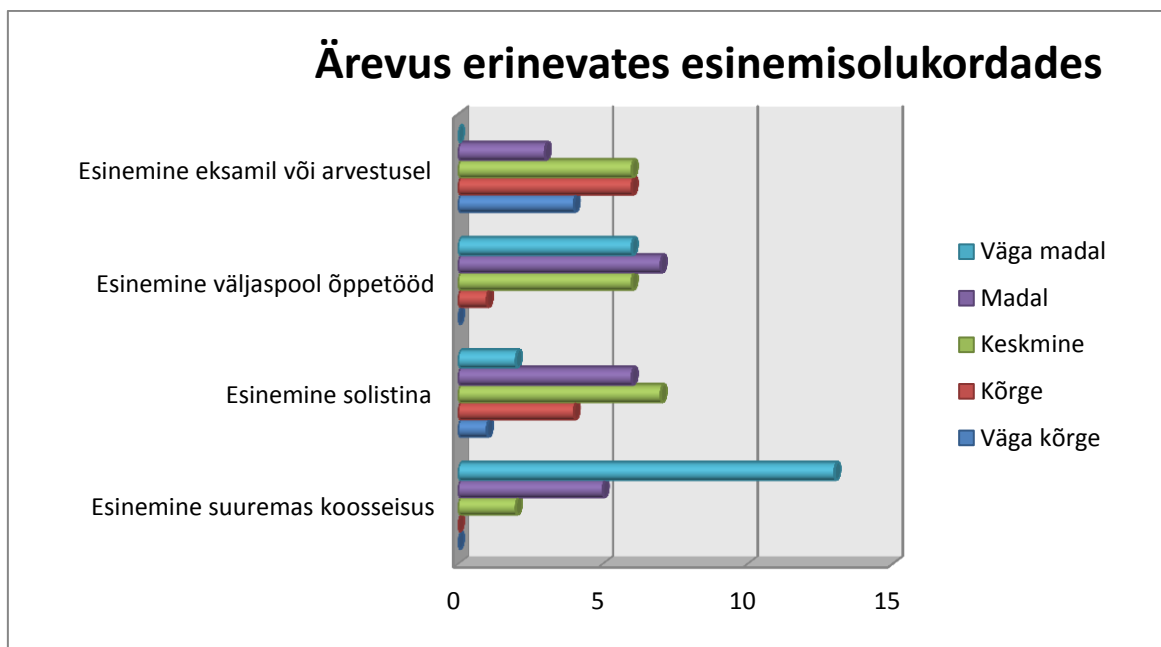
Ankeetküsitluses esitatud 13. küsimusega uuriti, kas üliõpilaste oskus esineda on tänu kõrgkooliõpingutele paranenud, vastuseid paluti ka põhjendada. Vaid üks üliõpilane andis küsimusele eitava vastuse. Seevastu kuus TÜ VKA ja viis EMTA magistranti vastas küsimusele jaatavalt ehk 55% kõigist vastanuist kinnitas oma vastustes, et nende esinemisoskus on tänu õpingutele kõrgkoolis kindlasti paranenud. Paljudes ankeetides ei toodud otseselt välja esinemisoskuse edenemist ega ka halvenemist, kuid anti mitmekülgseid ning näitlikustavaid vastuseid.

Suur enamus vastustest kandis informatsiooni, mille kohaselt hinnati esinemisoskuste täiustumise olulisima tegurina sellealast praktilist kogemust: mida rohkem on

esinemisvõimalusi, seda suurem on esinemiskogemus, mille läbi on esinemisoskus pideva tõusu teel. Mitu üliõpilast tõigi vastustes välja koolide pakutud esinemisvõimaluste rohkuse ning selle positiivse mõju esinejate arengule.

Esinemisoskuse taset seostati mitmel puhul ka tööstaaziga ning lisati, et magistriõpingud ei ole otseselt ses osas midagi juurde andnud. Muusikaõpingute kõrgharidustasandil peaks olenemata õppijate sellealase kogemustepagasist ning töökogemusest kindlasti nende esinemisi, selle positiivseid külgi ning võimalikke negatiivseid maneere analüüsima ning esinemisega seotud teadmisi ja oskusi täiendama.

14. küsimuses esitati üliõpilastele neli üldsõnaliselt formuleeritud potentsiaalset esinemisolukorda, millele paluti anda hinnangud 1-5, võttes arvesse, et 1 on väga madal ning 5 väga kõrge ärevusaste. Saadud vastused olid üsnagi ootuspärased, kuid on oluliseks teadmiseks üliõpilaste esinemiseks valmistumisel ning nende toimetuleku paranemisel võimaliku ärevustundega erinevates esinemisolukordades. Vastuste ülevaatlikustamiseks on kõigi uurimuses osalenud TÜ VKA ja EMTA üliõpilaste hinnangud kantud ka alltoodud joonisele (vt joonis 2).

Joonis 2. Ärevus erinevates esinemisolukordades

Esimeses kahes punktis hinnati ärevusseisundit vastavalt eksamil või arvestusel esinedes ning õppetööga mitteseotud esinemisel. Analüüsitulemused näitasid, et üliõpilased hindasid esinemisärevust kõrgemaks õppetööga seotud esinemistel (sh eksamid ja arvestused), kusjuures ükski vastanu ei märkinud oma ärevusastet ses osas väga madalaks. Kuus uuritavat andis oma ärevusastmele õppetööga seotud esinemisel hinde 3 (keskmine), hindeg 4 (kõrge) hinnati ärevust samuti kuues ankeedis. Kolm üliõpilast tunnistasid oma vastustes ka väga kõrget ärevustunnet seoses esinemisega eksamil ja arvestustel. Vastupidiselt eelnevale ei hinnanud ükski respondent õppetööväliste esinemistega seoses oma esinemisärevust väga kõrgeks, vastavalt kuuel ja seitsmel korral hinnati seda väga madalaks (hinne 1) ja madalaks (hinne 2).

Esinemisärevust seoses ülesastumisega solistina hinnati väga madalaks 10%-l ankeetidest, seevastu suuremas koosseisus esinemist iseloomustas väga madala ärevustundega 65% vastanuist. Hinnanguid “kõrge” ja “väga kõrge” anti solistina esinemisele viiel, seevastu suuremas koosseisus esinemisele mitte ühelgi korral. Järeldustena võib öelda, et sooloesinemine toimub suurema ärevustundega kui suuremas koosseisus ülesastumine, mida kinnitati ka töö teoreetilises osas Gertrud Saetalu uurimistulemuste juures.

Küsimustiku 15. küsimusega sooviti teada saada, missugused on need esinemisega seotud teemad, mida magistriõppe jooksul loengutes või tundides käsitletud on. Vastusevariantide kujundamisel toetuti käesoleva magistritöö teoreetilisele osale ning samas oli vastajatel võimalus vastusevariandi “muu” all omalt poolt ka mõni teine, loetelus mittenimetatud teema välja tuua. Vaieldamatult enimkäsitletud teemadeks magistriõpingute jooksul olid üliõpilaste hinnangul esinemisärevus ja muud esinemisega seotud tunded, esinemisega seotud emotsionaalsed pinged ja nendest vabanemine ning esinemisega seotud füüsilised pinged ja nendest vabanemine. Vähem, kuid üsna võrdväärselt, leidsid äramärkimist esinema õpetamine, esinema õppimine, esinemise hindamine, esinemistsükkel, aju funktsionaalsus esinemise ajal ning esinemise mõiste, üksnes kolm üliõpilast märkisid ära ka esinemispsühholoogia.

Kaks TÜ VKA magistranti tõid oma vastustes välja, et on tänu magistriõpingutele omandanud hääle lahtilaulmise oskuse, lisaks mainiti veel hääle meditsiinilist hooldust. Samas märkis üks EMTA üliõpilane, et ükski nimetatud esinemisega seotud teema ei tule magistriõpingutest tuttav ette ning teises ankeedis märgiti, et need teemad olid puudutatud

pigem bakalaureuseõppes, magistriõppes enam mitte. Üldiselt märgiti enam vastusevariante ära TÜ VKA ankeetides (kokku 48 korral), samas EMTA ankeetides toodi võimalikke vastusevariante välja kokku 28 korral ning kahes EMTA üliõpilase ankeedis oli antud küsimus vastuseta jäetud. See võib viidata TÜ VKA magistrikursuse suuremale tähelepanule seoses esinemise temaatika ja selle olulisusega.

Küsimustiku viimase, 17. küsimuse vastuses paluti üliõpilastel kirja panna need esinemisega seotud teemad, mis võiks magistriõpingute ajal põhjalikumalt käsitleda. Kõige enam toodi siinkohal vastustes välja esinema õpetamise (kellegi esinemiseks ettevalmistamise) teemat, seda kinnitas oma vastustes viis TÜ VKA ja ka üks EMTA magistrant. Sealjuures kirjutas üks üliõpilane, et bakalaureusekursusel õppis ta, kuidas ise esineda ning talle tundus, et magistrikursusel alustas ta uuesti sellesamaga. Kahetsusväärsest märkis üks magistrant, et ei ole poolte mõistetega tuttav ning üks üliõpilane hindas esinemisega seonduvat magistriõppes alakäsitletuks, kuigi eriala spetsiifika nõuab esinemise valdkonna väga head tunnetust. Peaaegu võrdselt leidsid äramärkimist esinemisärevuse, emotsionaalsete pingete, esinemispsühholoogia, füüsiliste pingete ning esinemise hindamise teemad. Samas mainiti kokku viies ankeedis, et kõik 15. küsimuse all välja toodud esinemisega seotud teemad võiksid magistriõpingutel enam kõlapinda leida, seda nimetati ka magistrikursuse hädavajalikuks osaks.

Lisaks eelmainitule pakkusid nii TÜ VKA kui ka EMTA muusikapedagoogika magistriõppe üliõpilased välja käesoleva teadustöö teoreetilises osas mittekäsitletud esinemisega seotud teemasid, mida võiks nende hinnangul magistriõppe enam tähtsustada. Teiste seas toodi välja näiteks esinemiskultuur, retoorika, etlemiskunst, lavakunsti algtõed, esinemine pedagoogitöös (abivahendid ja nende kasutusvõimalused, toimetulek tehniliste abivahenditega, nagu projektorid, helipuldid, mikrofonid, ning nende kasutamine). Välja toodi ka välislektorite kaasamise vajadus, sest väljaspool Eestit on esinemisega seonduvaga pikema sammuga edasi liigutud.

3.4. Ekspertarvamus ja -hinnang Inga Lungelt

Inga Lunge on 34-aastane näitleja ja avaliku esinemise õpetaja, kes tegeleb Toomingas OÜ juhatuse liikmena ka muu loomingulise tegevusega. Ta on õppinud psühholoogiat ja

sotsiaalpedagoogikat, omandanud bakalaureusekraadi näitlemise erialal Eesti Humanitaarinstituudis ning magistrikraadi lavakõne erialal Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias. Alljärgnevalt esitatakse Inga Lunge kui kogenud esineja ja esinemise õpetajaga läbi viidud intervjuu tulemused. Näide intervjuu transkriptsioonist on nähtaval magistritöö lisade hulgas (vt lisa 4).

Küsimusele, mis on esinemine, ei andnud Inga Lunge ühest vastust, tuues välja võimalike esinemise vormide paljususe. Laiemas plaanis nimetas ta esinemist olukorraks, kus on mingi ruum ning seal on keegi, kes esineb ja keegi, kes seda vastu võtab. Olulisena tõi ta välja erisuse esinemisolukordades nn otse reaajas ning läbi meediumi. Peegli ees iseendaga olemine ei ole esinemine, küll aga võib esinemisolukorraga sarnaseid enesekontrolli aspekte leida näiteks ka kirjaniku või kellegi, kelle kirjutatu on avalikkusele kättesaadav, töös. Esinemine algab Lunge arvates sealtmaalt, kui me tajume, et meil on võõras pilk peal, niisuguses olukorras kontrollime me endid palju enam.

Intervjuu teise küsimusega sooviti teada, miks esinemise temaatika intervjuueeritavat ühel hetkel huvitama hakkas. Esinemine, kui iseenda avamine läbi loomingut, ning selle keerukus hakkas Lungele huvi pakkuma juba keskkooli ajal. Ta soovis teada, mis on see põhjus, miks mõned ei julge ja teised, vastupidi, väga tahavad esineda. Olulisena märkis ta vastuseotsinguid küsimusele, kuidas nii inimesena kui ka esinejana jõuda teise inimeseni. Järgmise, järjekorras kolmanda küsimusega uuriti intervjuueeritava esinemise õppimise protsessi ning sooviti teada, kes on olnud tema tähtsamad teejuhid, õpetajad. Vastaja märkis, et erinevad õpetajad, ka õppimise allikad ja nende olulisus, on ajas muutuv ehk mingil perioodil on keegi või miski meile õppimiseks väga oluline ja siis see muutub, asendub. Väga kindlasõnaliselt tõi Lunge vastuses välja Tõnis Rätsepa kui oma esimese lavakõne õppejõu, lisaks veel Lembit Petersoni ning magistriõpingute ajast Martin Veinmanni. Üheks olulisimaks esinemise õpetajaks peab Lunge veel Colin Ellwoodi, kellega ta tutvus Londonis ning kelle õpetus seisnes vaid ühes lauses: “Inga, sa oled väga hea, kui sa ei mängi!” Eeltoodud mõtet võrdsustab Lunge nelja-aastase ülikoolikogemusega. Ta lisab, et tegelikult on kõigilt midagi õppida, kolleegidelt, õpilastelt, kaaslastelt, samuti toob ta olulisena välja esinemise-alase kirjanduse, sh ka eesti keelde tõlgitud raamatute rohkuse, iseäranis just teatrivaldkonnas.

Järgnevalt räägiti avaliku esinemise koolituse teemal, millele pühendati seitse küsimust. Alustuseks uuriti, mis on avalik esinemine ning kas esinemine saab olla ka mitteavalik. Siin toob vastaja näitena välja oma lapse, kes kodus perele esineb. Avaliku esinemise all mõistab ta aga niisugust etteastet, kus esineja pole oma tavapärase turvalises keskkonnas, samal ajal rõhutades, et ühesugused tõesed kehtivad nii rohkem kui ka vähem avaliku etteastumise puhul. Avaliku esinemise puhul lisandub veel oluline element võõra publiku näol, keda esineja ei tunne, kelle huvid, kehakeel, reaktsioonid on esinejale võõrad.

Oma vastuses mainis Lunge õpilase esinemist tahvli ees ning edasi liigutigi korra selle teema juurde. Tema sõnul on Inglismaal esinemise ja esinema õppimise jaoks juba üldhariduse astmes olemas omaette tunnivorm ja distsipliin ning avaldas, et juba Eestiski on samal tasandil praegusel ajal võimalik vabaainena midagi sellelaadset õppida. Oma kümne aasta tagusest koolitöötamise kogemusest mäletab Lunge, et õpilastel ei olnud juba siis enam klassi ees esinemise harjumust ja see kõik on aastatega süvenenud. Probleemina toob ta siinkohal välja materjali paljususe, mida õpetajad peavad tundides läbima. See tingib testide ning kontrolltööde rohkuse, mis pärsib aga suulise eneseväljenduse ja arutlemise oskust, samuti kirjandi kirjutamise oskust. Süveneva iseloomuga probleemiks on ka vähene lugemus.

Lunge rõhutab, et suulise eneseväljendusega võiks ja peaks rohkem tegelema, et õpilane saaks ennast avada. Mõtlemine ja selle mõtte sõnastamine samal ajal ei ole lihtne ning vajab harjutamist. Probleemiks on ka see, et aineõpetaja hindab tahvli ees vastaja faktiteadmisi ja õpilase hakkamasaamine esinemisolukorraga, selle hindamine ning tagasiside andmine ei ole ilmselt ka aineõpetaja pädevuses. Lunge lisab, et valemärkus võib esinejale väga palju kahju tuua, ning rõhutab jõuliselt, et esinemise õpetus, oma aine edasiandmise oskuse kujundamine peaks kindlasti olema igasuguse õpetajakoolituse tähtis osa, nagu ka hääle tervishoid. Õpetamise, õpetajana esinemise puhul on oluline dialoog.

Järgmises küsimuses uuriti, kuidas sai Lungest esinemise õpetaja. Viimane kirjeldas seda kui järkjärgulist protsessi ning kinnitab, et see on iseeneslikult tema juurde tulnud. Jutust selgub, et koolitusi on olnud ning on ka tulemas, nõudlust on. Küsiti ka, kes on need inimesed, kes tulevad avalikku esinemist õppima. Vastaja rääkis, et esinemine on teema, mis puudutab väga paljusid, sest me kõik peame mingil hetkel esinema, ennast väljendama.

Hugo Treffneri koolis puutub ta kokku vanema astme kooliõpilastega, samas annab koolitusi ka täiskasvanutele, näiteks sekretäridele, lasteaiaõpetajatele ja firmajuhtidele.

Põhjuseid, miks täiskasvanud koolitusele lähevad, on samuti erinevaid. Näiteks õpetajatel on sagedased probleemid häälega, hääle tervishoiuga. Mõned osalejad lihtsalt ei usalda oma häält ega ka iseennast ning on ebakindlad, mõnel puhul soovitakse rohkem teadmisi kõne ülesehitamisest ning sellest, missugune võiks olla esinemiseks ettevalmistus. See kõik on siiski erinevate elualade lõikes väga erinev ning samas ka individuaalne.

Järgnevalt küsiti, kuidas näevad välja avaliku esinemise koolitused, mida nende jooksul tehakse ning missugune on olnud tagasiside. Intervjueeritav märgib praktilise osa tähtsust igal, ka väga lühikesel, koolitusel, sest esinemine iseenesest on ju väga praktiline tegevus. Ta nimetab teoreetilist osa oluliseks, kuid praktilist märksa olulisemaks, sest selle käigus saab inimene end proovile panna, tundma õppida ning samas on õpetajal võimalus tagasisidet anda, kuidas miski õnnestus ning millele edaspidi tähelepanu pöörata. Tagasiside koolitustele on osalejate poolt väga positiivne olnud ning Lunge jaoks on olnud oluline, et ta on jõudnud nendeni, kes on koolitusele tulnud.

Intervjuuga suunduti edasi esinemisoskuste ja nende omandamise kunsti juurde. Intervjueeritavalt küsiti, millised on tema hinnangul esinemistel tehtavad tüüpvead ning kas niisugusi üldistusi saab üldse teha. Vastaja märkis, et see on taaskord väga individuaalne ning sõltub suuresti sellest, keda jälgitakse, kas elukutselist esinejat (nt näitlejat) või kedagi, kes sellega igapäevaselt ei tegele. Üheks ja ainsaks olulisimaks raskuseks kõigist võimalikest pidas Lunge kindlameelselt mõtte ja südamega esitatava materjali juures olemist, lisades, et hajeviloleku tunneb igasugune publik ära. Kui esineja ei ole kogu hingega oma esinemise juures, siis ta tegelikult näitab, kuidas miski võiks olla, olemata ise selle sees.

Tähtsaimate esinemisoskustena nimetab Inga Lunge lisaks mõttele ka tahet ja kontakti. Tema hinnangul on oluline mõte, mida soovitakse edasi anda, ning tahe seda mõtet teistega jagada. Omamoodi väljakutseks esineja jaoks võib osutuda kontakti loomine publikuga, kuid see on üks esinemise õnnestumise tähtsamaid märksõnu ning väga oluline oskus, mis vajab õppimist ja treenimist. Lunge avaldab, et ei vähetähtsusta head diktsiooni, hääle kandvust ja muid seesuguseid oskusi, kuid usub, et kui mõte, tahe ja kontakt on olemas, siis tuleb kõik muu iseenesest.

Samuti usub vastaja, et on olemas ideaalne esinemine, mis seisnebki näiteks neis hetkedes, mil saalis on korraga haudvaikus ja kõik on samal lainepikkusel, sama mõtte juures. Lunge toob välja ka paberilt lugemise kui sagedase probleemi esinemise juures. Nimelt arvatakse tema hinnangul, et paber toetab ja teeb esinemise lihtsamaks, kuid tegelikult on paberilt lugedes kordi raskem mõtte juures püsida, see muutub kergesti faktide esitamiseks ning kuulajal hakkabki igav. Sama kehtib ka muusika esitamise kohta. Olulisim on alati, olgu siis esitatav materjal peas või paberil, südamega selles hetkes olla.

Esinejaks sündimise ja esinejaks õppimise kohta arwab Lunge, et mõlemad on reaalsed. Ta lisab, et kui inimene tunneb endas ära esineja kutsumuse, siis ta õpibki. Õppimine saab alguse kodust, ümbritsevast, õpitakse teistelt esinejatelt. Esinemise õpetamise juures toob ta taas välja kogemuse kui olulisima esinemise õpetaja.

Järgnevalt tutvustati Inga Lungele küsitletud üliõpilaste hinnanguid iseendi esinemisoskusele, mille keskmine hinne 5-palli skaalal oli 3,8. Saadud tulemusi paluti kommenteerida. Vastaja tõi siinkohal välja eestlaste rahvusest tuleneva eripära end mitte ülehinnata ning olla ses osas pigem tagasihoidlik. Lunge pidas keskmist hinnet 3,8 väga korralikuks tulemuseks ning ütles arvavat, et ei annaks endale ka siinkohal maksimaalset hinnet. See on hea märk, kui inimesed tunnetavad, et neil on, kuhu areneda.

Intervjuu lõpus küsiti, missugused on Lunge hinnangul need esinemisega seotud teadmised ja oskused, millele peaks muusikaõpetajate koolitamisel tähelepanu pöörama. Intervjueeritav vastas, et tal puudub teadmine, mida ja kuidas praegu sel teemal kõrgkoolis õpitakse ja õpetatakse, kuid avas vastuse läbi kokkupuutepunktide muusikutega. Ta tõi siinkohal välja kehalise, häälelise ja tehnilise aparadi treeningu ja ettevalmistuse kõrval oskuse õppida seda kõike esinemise ajal välja lülitama, olemaks täielikult ja üksnes mõtte teenistuses. Lisaks sellele nimetas Lunge väga olulisena individuaalset lähenemist, märkides, et esinemise õppimisel ei ole tegelikult universaalseid lahendusi. Niisugune individuaalne lähenemine on õpetajatöös väga oluline. Meie ideaalis on õpetaja õpilase jaoks alati olemas ja see ei peaks jääma pelgalt ideaalitasandile, paraku ei toeta Lunge hinnangul meie praegune haridussüsteem niisugust lähenemist.

Intervjuu lõpus soovis Lunge õpetajatele südamele panna, et nad on oma õpilastele olulised eeskujud, seda nii oma esinemise kui ka kõige muuga. On oluline teadvustada esinejana vastutust selles osas, mida ja kuidas esinemisel edasi antakse. Esinemine, selle mõiste ja mõte on ajas palju muutunud. Tähtis on ajaga kaasas käia, olla õpetajana ise pidevas õppimise ja arenemise protsessis, sest sedasama oodatakse ju ka õpilastelt.

KOKKUVÕTE

Magistritöös keskenduti Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia muusikapedagoogika magistrikursuse üliõpilaste esinemisega seotud teadmiste ja oskustele. Esinemise mõistet käsitleti laiemas kui vaid muusikalise etteaste tähenduses, lähtudes muusikaõpetaja tööst ja sellega seonduvast. Uurimisprobleem seisneb asjaolus, et esinemine on muusikaõpingute ja muusikaõpetaja igapäevatöö oluline osa, kuid puudub ülevaade, missugused on muusikapedagoogika magistrantide esinemisega seotud teadmised ja oskused ning kuidas on need toetatud kõrgkooliõpingute ajal.

Töö teoreetilises osas avati esinemise mõiste ning puudutati erinevaid esinemisega seotud teemasid: aju funktsionaalsus esinemise ajal, esinemise tasandid, esinemise planeerimine, esinemispsühholoogia, esinemisärevus ja teised esinemisega seotud tunded, esinemise hindamine, esinemisõpetus ning ülevaade muusikapedagoogide ettevalmistamise aluseks olevast õppekavast.

TÜ VKA ja EMTA magistrantide seas viidi läbi ankeetküsitlus. Selgus, et esinemise all mõistetakse põhiliselt millegi esitamist, ettekandmist kuulajatele, publikule. Esinemisega seotud teadmiste saamiseks märgiti olulisena õppetööd, õppejõudusid, samuti ka praktilist esinemiskogemust ja sellest õppimist. Esinemisioskust muusikaõpetaja töös hinnati väga oluliseks, üliõpilaste keskmiseks hindeks iseendi esinemisioskusele kujunes 5-palli süsteemis 3,8. Olulise teadmise ning oskusena toodi välja toimetulek esinemise-aegsete emotsionaalsete ja füüsiliste pingetega. Esinemisega seotud teadmisi ja oskusi hindas piisavaks 20% vastanutest, 20% aga puudulikeks.

Töö eesmärgi kohaselt uuriti ankeetküsitluse käigus ka esinemisega seotud teadmiste ja oskuste toetatust õppetöös, muusikaõpetajate ettevalmistamisel. Esinemiskogemust on 25% vastajate hinnangul pakkunud peaaegu kõik õppeained, 70% vastanutest tõi eraldi välja eriala, põhipilli, lisapilli või mõne instrumendi-, sealhulgas laulutunni. Oluliselt vähem, kuid mitmetes ankeetides, nimetati koorijuhtimist, koorilaulu, hääleseadet,

erinevaid praktikaid, õpetamist ja refleksiooni ning didaktika-aineid. Veel leidis eraldi väljatoomist suur hulk õppeaineid, mille üheks osaks on olnud esinemine.

Õpingutega seotud esinemiste karakteristikute osas andsid üliõpilased väga kõrged hinnangud teadlikkusele neilt oodatava ja nõutava suhtes. 75% vastanuist kinnitas oma vastustes, et on õppetööga seotud esinemisteks piisavalt ettevalmistunud ning tunnevad end tänu sellele enesekindlalt. 60%-l vastustest kinnitati ka õppejõudude osalust esinemiseks valmistumise protsessis. Õppejõud soovitasid või tutvustasid esinemist toetavat materjali 30% üliõpilaste arvates sageli, 50% vastanute arvamustes harva ning 20% hinnangul mitte kunagi. 80% vastanuist iseloomustas õpingutega seotud esinemisi sagedase mugavus- ja nautimustundega. Nii esinemise-aegset füüsilist kui ka emotsionaalset pingestatust kirjeldati pigem harvaesinevana. Esinemiste tehnilist õnnestumist pidas 60% vastanuist sagedaseks, kuid samas 25% harvaesinevaks. Esinemise-eelne ärevustunne saadab üliõpilasi pigem sageli või isegi alati. Võimalikku esinemise ajal vajaminevat eneseabi oskab sageli rakendada 70% küsitletutest.

Seoses esinemiste analüüsimise, selle olulisuse ja toetusega õppetöös vastas 80% respondentidest, et esinemisjärgne eneseanalüüs on nende jaoks väga oluline. 50% vastanuist kinnitas, et õppejõud on nende esinemise analüüsimisel alati osavõtlikud, 25% nimetas seda siiski harvaesinevaks. Õppejõududelt väärtusliku ja edasiviiva tagasiside saamist nimetati võrreldes EMTA vastustega oluliselt sagedamaks TÜ VKA magistrantide ankeetides. Enam kui pooled vastanuist tunnistasid, et nende esinemisoskus on tänu õpingutele paranenud, selle olulisima tegurina toodi välja praktiline esinemiskogemus. Esinemisärevust hinnati kõrgemaks õpingutega seotud esinemistel (sh eksamid, arvestused) ning sooloesinemistel, kui esinemistel väljaspool õppetööd ning suuremas koosseisus.

Enimkäsitletud teemadena magistriõpingute jooksul toodi välja esinemisärevus ja muud esinemisega seotud tunded, esinemise-aegsed emotsionaalsed ja füüsilised pinged ning nendest vabanemine, äramärkimist leidsid ka esinema õppimine ja õpetamine, esinemise hindamine, esinemistsükkel, aju funktsioonid esinemise ajal ning esinemispsühholoogia. Põhjalikumat käsitlust vajavate teemadena muusikapedagoogika magistrikursuse raames toodi välja järgmised valdkonnad: esinema õpetamine (kellegi esinemiseks ettevalmistamine), aga ka esinemisärevus, toimetulek emotsionaalsete ja füüsiliste

pingetega, esinemispsühholoogia ning esinemise hindamine, esinemiskultuur, retoorika, etlemiskunst, lavakunsti algtõed ja esinemine pedagoogitöös.

Inga Lungelt intervjuu käigus saadud ekspertarvamuse ja –hinnangu kohaselt on esinemine olukord, kui mistahes ruumis on keegi, kes esineb, ja keegi, kes seda vastu võtab. Tähtsaima kolme komponentidena esinemise juures nimetas Lunge mõtet, tahet ja kontakti ning väga olulisena esinemise õppimise juures esinemispraktikat. Muusikaõpetajate ettevalmistuse kontekstis nimetas ta lisaks kehalise, häälelise ja tehnilise aparaadi treenimise kõrval oluliseks õppida seda kõike esinemise ajal välja lülitama, olemaks üksnes mõtte teenistuses. Lunge hindas üliõpilaste esinemisoskuse keskmist hinnet 3,8 väga heaks tulemuseks. Tähtis on ajaga kaasas käia, olla õpetajana ise pidevas õppimise ja arenemise protsessis, sest sedasama oodatakse ka õpilastelt.

Kokkuvõttena võib öelda, et magistritöö eesmärk sai täidetud ning uurimisküsimus leidis vastuse. Nii töö teoreetiline osa kui ka uurimistulemused saavad olla edaspidi toetavaks materjaliks muusikapedagoogide ettevalmistamisel ning sellega seotud õppe- ja ainekavade koostamisel, täiendamisel. Siinjuures võiks EMTA näitel ja eeskujul kindlasti silmas pidada esinemise hindamisel kasutatavate meetodite ning kriteeriumide väljatöötamist kõigis ainekavades. Õppetöö täiustamisel oleks oluline pöörata tähelepanu üliõpilaste hinnangul enam käsitlust vajavatele teemadele, nagu esinemise õpetamine, esinemisärevus, esmotsionaalsed ja füüsilised pinged, esinemispsühholoogia ja esinemise hindamine. Nimetatud valdkondi võiks edaspidi ka eraldi ja süvitsi uurida. Samuti võiks üliõpilaste esinemise-alast teadlikkust ning oskusi mõne aja pärast uuesti kaardistada, märkamaks võimalikke edasiminekuid ning arengusuundi.

ALLIKAD

Berns, U. (2012). *Performativity*.

<http://www.lhn.uni-hamburg.de/article/performativity>

Muusikapedagoogika õppekava. Ainekavad. [2015, august 6].

<http://new.ema.edu.ee/>

Elliott, David J. (1991). *Music as Knowledge*. Fall: Journal of Aesthetic Education

Emmons, S., Thomas, A. (1998). *Power Performance For Singers: Transcending The Barriers*. Oxford University Press

Gordon, Edwin E. (2002). *Rating Scales And Their Uses For Measuring And Evaluating Achievement In Music Performance*. Chicago: GIA Publications

Gordon, S. (2006). *Mastering The Art of Performance: A Primer for Musicians*. Oxford University Press

Jürima, R. (2012). *Aktiivõppe meetodite kasutamine Pärnu linna üldhariduskoolide III kooliastme muusikaõpetuse tundides*. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

Kaljundi, L. (2008). Performatiivne pööre. *Keel ja kirjandus*. 8-9, 628-640.

Kenny, Dianna T. (2011). *The Psychology of Music Performing Anxiety*. Oxford University Press

Kiik-Salupere, V., Ross, J. (2009). *The impact of psychological preparation on the vocal performance*.

http://cim09.lam.jussieu.fr/CIM09-en/Proceedings_files/Kiik-Salupere-Ross.pdf

Kutsestandard Õpetaja V. [2015, august 2].

<http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/10086813/lae>

Levitin, D. (2008). *This Is Your Brain On Music: Understanding A Human Obsession.*

London: Atlantic Books

Magistritöö juhend. (2014). Tallinn/ Viljandi: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ja Tartu

Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

Norman, T. (2010). *Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia koolimuusika eriala*

üliõpilaste arvamused ja hinnangud seoses õppekava ja õppetegevusega. Viljandi:

Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

Parncutt, R., McPherson, G. 2002. *The Science and Psychology of Music Performance.*

Oxford University Press

Põhikooli riiklik õppekava, lisa 6. [2015, august 2].

https://www.riigiteataja.ee/aktiis/1140/1201/1001/VV1_lisa6.pdf#

Raide, M. (2010). *Individuaalne stiil ja ajastu stiil Eesti lauluklassika interpretatsioonis:*

Artur Kapi „Metsateel“ ja Mart Saare „Ta tuli...“ salvestiste põhjal. Tallinn: Eesti

Muusika- ja Teatriakadeemia

Saetalu, G. (2012). *Pillimängijate esinemisärevus soolesinemise ja koosseisuga esinemise*

eel. Tartu: Tartu Ülikool

Sepp, K., Skuin, A. (s.a.). *Hindamisest muusikaõpetuses.*

Õppekava „Muusikapedagoogika (112097)“ sisu 2014/2015 sisseastunule. [2015, mai 19].

<https://www.is.ut.ee/pls/ois/!tere.tulemast>

Õunapuu, L. (2015). *Üliõpilaste kirjalikud tööd.* Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi

Kultuuriakadeemia

Õunapuu, L. (2002). *Üliõpilaste kirjalikud tööd*. Viljandi: Viljandi Kultuurikolledž

Wilson, G. D. (1991). *Psychology and Performing Arts*. Amsterdam: Swets & Zeitlinger

LISAD

LISA 1. KÜSIMUSTIKU TÜHI BLANKETT

Muusikapedagoogika üliõpilaste esinemisega seotud teadmised ja oskused

Tere! Olen Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia 2. kursuse magistrant Triin Arak. Minu magistritöö valmib esinemisega seonduvate teadmiste ja oskuste teemal. Sellega seoses palun teil vastata kõigile alljärgnevale küsimustele. Küsimustik on anonüümne.

1. Sugu

☐ Naine
☐ Mees

2. Vanus

3. Omandan muusikapedagoogika või muusikaõpetaja magistrikraadi järgmises õppeasutuses:

☐ Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia
☐ Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
☐ Tallinna Ülikool

4. Õpitav eriala + spetsialiseerumine
(Nt kitarr + üldhariduskooli muusikaõpetaja)

5. Kursus
Palun märkida äsja lõpetatud või pooleliolev kursus!

☐ 1. kursus
☐ 2. kursus

6. Töökoht + amet

7. Mis on esinemine? Palun selgitage lühidalt oma sõnadega.

8. Palun nimetage õppeained, mille läbimiseks olete pidanud esinema.

9. Mis iseloomustab teie õpingutega seotud esinemisi?

	Mitte kunagi	Harva	Sageli	Alati
Olen teadlik nõudmistest ja ootustest minu esinemisele.	☐	☐	☐	☐
Olen esinemiseks piisavalt ettevalmistunud ja tunnen end tänu sellele kindlalt.	☐	☐	☐	☐
Õppejõud osalevad minu esinemiseks valmistumise protsessis.	☐	☐	☐	☐
Õppejõud soovivad või tutvustavad mulle esinemise-alast kirjandust või muud esinemist toetavat materjali.	☐	☐	☐	☐
Tunnen end esinedes mugavalt ja naudin igat hetke.	☐	☐	☐	☐
Mul on esinemise ajal füüsilised pinged.	☐	☐	☐	☐
Mul on esinemise ajal emotsionaalsed pinged.	☐	☐	☐	☐
Minu esinemised õnnestuvad tehniliselt hästi.	☐	☐	☐	☐
Tunnen esinemise eel ärevust.	☐	☐	☐	☐
Oskan vajadusel ennast esinemise ajal aidata.	☐	☐	☐	☐
Esinemise analüüsimine on minu jaoks väga oluline.	☐	☐	☐	☐
Õppejõud on minu esinemise analüüsimisel osavõtlikud.	☐	☐	☐	☐
Olen oma õppejõududelt väärtuslikku ja edasiviivat tagasisidet saanud.	☐	☐	☐	☐

10. Palun nimetage mistahes materjale või allikaid, mis on andnud teile olulisi esinemisega seotud teadmisi.

11. Kui oluliseks hindate oma erialast lähtuvalt esinemisioskust?

- ☐ Mitteoluliseks
- ☐ Väheoluliseks
- ☐ Oluliseks
- ☐ Väga oluliseks
- ☐ Kõige olulisemaks

12. Millisena hindate iseenda esinemisoksust?

1 2 3 4 5

Väga halb ☐ ☐ ☐ ☐ Väga hea

13. Kas teie esinemisoskus on tänu õpingutele kõrgkoolis paranenud? Palun põhjendage.

14. Palun hinnake oma ärevust erinevates esinemisolukordades, võttes arvesse, et 1 on väga madal ning 5 väga kõrge ärevusaste.

	1	2	3	4	5
Esinemine eksamil või arvestusel	☐	☐	☐	☐	☐
Esinemine väljaspool õppetööd	☐	☐	☐	☐	☐
Esinemine solistina	☐	☐	☐	☐	☐
Esinemine suuremas koosseisus	☐	☐	☐	☐	☐

15. Palun märkige järgnevas loetelus ära need esinemisega seotud teemad, mida olete oma magistrirõppe jooksul mõnes tunnis või loengus õppinud.

- ☐ Esinemise mõiste
- ☐ Esinemisärevus ja muud esinemisega seotud tunded
- ☐ Esinemispsühholoogia
- ☐ Aju funktsioonid esinemise ajal
- ☐ Esinemisega seotud emotsionaalsed pinged ja nendest vabanemine
- ☐ Esinemisega seotud füüsilised pinged ja nendest vabanemine
- ☐ Esinemistsükkel (esinemise-eelne periood, esinemine ja esinemisele järgnev periood)
- ☐ Esinemise tasandid (optimaalne, maksimaalne ja nõ tipp-esinemine)
- ☐ Esinemise hindamine. Subjektiivsus ja objektiivsus.
- ☐ Esinema õppimine
- ☐ Esinema õpetamine (kellegi esinemiseks ettevalmistamine)
- ☐ Muu:

16. Missuguses eelmises küsimuses nimetatud või ka mõnes muus esinemisega seotud valdkonnas tunnete, et teie teadmised ja oskused on piisavad ja asjakohased?

17. Mis on teie senise kogemuse põhjal need esinemisega seotud teemad, mida võiks teie arvates magistrirõpingud põhjalikumalt käsitleda? Valik teemasid on 15. küsimuse all, kuid võite ka omaltpoolt midagi muud välja pakkuda.

Saada ära

LISA 2. INTERVJUU STRUKTUUR

Enne intervjuu algust tutvustatakse intervjuueeritavale magistritöö eesmärki, intervjuu ülesehitust ja salvestamise vajadust, küsitakse mõned taustinformatsiooni puudutavad küsimused ning lepitakse kokku intervjuu analüüsi tulemuste kasutamises.

1. Palun selgita oma sõnadega, mis on esinemine, kuidas Sa seda mõistad?
2. Palun räägi, miks esinemise temaatika Sind ühel hetkel huvitama hakkas?
3. Missugune on olnud Sinu enda esinema õppimise protsess? Kunas ja kuidas see algas, kes on olnud Sinu teejuhid ja õpetajad?
4. Ma tean, et Sa viid läbi avaliku esinemise koolitusi. Mis on avalik esinemine? Kas esinemine saab üldse olla mitteavalik?
5. Kuidas sai Sinust esinemise õpetaja?
6. Kui palju Sul sellealast tööd on, kas nõudlus on suur?
7. Kes Sinu koolitustel käivad? On need mehed või naised, noored või vanad, mis elualadelt?
8. Miks inimesed tulevad avaliku esinemise koolitusele, mida nad on õelnud?
9. Missugused need koolitused välja näevad, mida te tundides teete?
10. Millist tagasisidet oled saanud, kas ja missugune on olnud koolituse kasutegur?
11. Millised on Sinu hinnangul esinemistel tehtavad tüüpvead? Millele võiks tähelepanu pöörata?
12. Millised on vajalikud esinemisoskused?
13. Kas neid oskusi (esinemist) on vaja õppida või saab esinejaks ka sündida?
14. Kas esinemist on vaja õpetada või on see niisugune oskus, mis tuleb iseenesest koos esinemiskogemusega?
15. Järgnevalt annan Sulle ülevaate sellest, kuidas hindasid oma esinemisoskust TÜ VKA ja EMTA muusikapedagoogika magistrandid. Üliõpilased hindasid oma esinemisoskust 5-palli süsteemis, arvestades, et 1 on väga halb ja 5 on väga hea esinemisoskus. 6 magistranti 20-st hindas oma esinemisoskust hindegiga 3 (sh 4 neist on tegevpedagoogid või dirigendid), 12 üliõpilast 20-st hindas oma esinemisoskust hindegiga 4 ning 2 respondenti 20-st andis oma esinemiskusele maksimaalse hinde 5. Üliõpilaste keskmine hinne oma esinemiskusele oli 3,8.
Kuidas Sa seda tulemust kommenteerid, kas sellega võib rahul olla?

16. Mõned üliõpilased märkisid küsimustikule vastates, et nende esinemisega seotud teadmised ja oskused ei ole piisavad ja vajavad täiendamist. Missugused on Sinu hinnangul need teadmised ja oskused, millele peaks muusikaõpetajate ettevalmistamisel kõrgkoolis kindlasti tähelepanu pöörama?
17. Palun räägi veel, mis on Sinu arvates esinemist, selle õppimist ja õpetamist silmas pidades oluline ning millest me veel rääkinud ei ole.

Intervjuu lõpus tänatakse intervjuueeritavat.

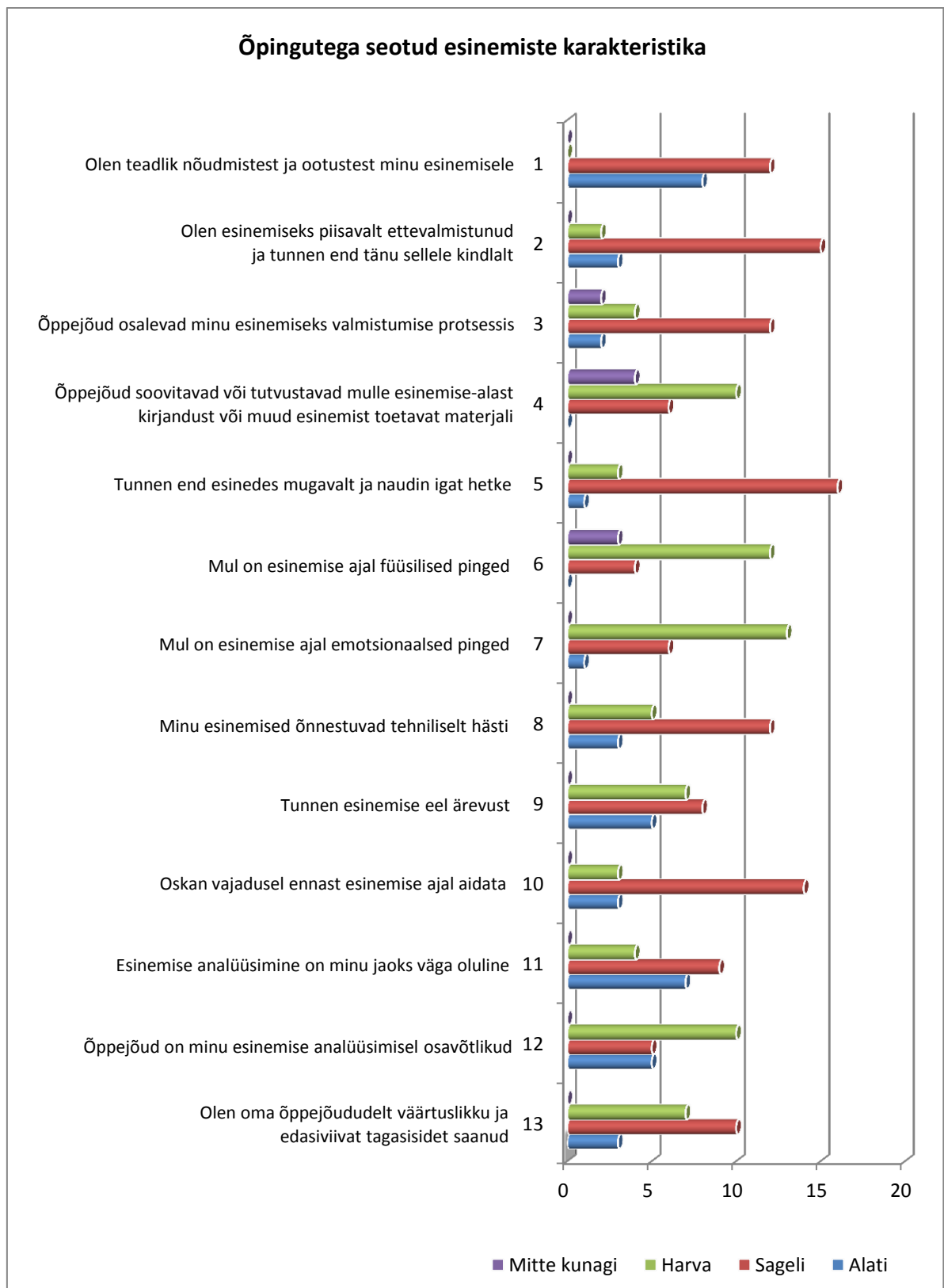
LISA 3. TOORANDMETE TABEL

					4. Õpitav eriala + spetsialiseerumine							7. Mis on esinemine?	8. Palun nimetage õppeained, mille läbimiseks olete pidanud esinema.										
	ID	1. Vanus	2. Sugu: M - 1 N - 2	3. Onandan muusikapedagoogika või muusikaõpetaja magistrikraadi järgmises õppeasutuses: TÜ VKA - 1, EMTA - 2	Üldhariduskooli muusikaõpetaja	Pilliõpetaja	Erialainstrument	Muu	5. Kursus: 1 - 1, 2 - 2	6. Töökoht + amet: muusikaõpetaja, õpetaja, dirigent - 1, muu - 2	Illegi esitamine või ettekandmine kuulajatele/ publikule	Avalik ülesastumine	Eneseväljendusvõimalus	Muu	Eriala, põhipilli, isapilli, instrumendilõpe (sh laul)	Ansambel	Koorijutimine, koorilaul	Haalseade	Praktikaained	Didaktikaained	Õpetamine ja refleksioon	Peaaegu kõik õppeained	Muu
	1	51	2	1				1	2	1	1												1
	2	24	2	1		1	1		1	2					1				1				
	3	25	1	1	1				1	1	1			1			1			1			
	4	23	2	1	1				1	1	1		1	1			1	1					1
	5	45	1	1		1			2	1	1		1	1	1	1	1						
	6	25	2	1	1		1		2	1		1			1	1		1			1		1
	7	41	2	1	1				2	1	1				1			1					
	8	23	2	1	1				2	2	1				1	1	1		1			1	1
	9	50	2	1	1			1	2	1				1	1	1	1						
	10	32	2	1	1		1		2	2	1				1	1	1		1			1	
	11	47	1	1		1	1		2	2				1	1	1	1						
	12	24	2	2	1				2	1	1				1	1		1	1	1	1		
	13	36	2	2	1				2	1	1				1	1					1	1	1
	14	25	2	2	1				1	1	1				1	1	1			1			1
	15	34	2	2		1			1	2	1				1	1					1		
	16	31	2	2		1	1		1	1	1		1	1									1
	17	32	2	2	1			1	2	1													
	18	37	2	2	1				2	1		1	1		1	1	1	1	1	1			1
	19	32	2	2	1		1		2	1	1				1	1	1	1					1
	20	25	2	2				1	2	1	1					1			1		1		1
Keskmine		33	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Standardhälve					0,00	0,00	0,00	0,00															
Mediaan	32	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mood	25	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Min	23	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Max	51	2	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Count	20	20	20	20	13	5	6	4	20	20	14	2	3	5	14	12	6	6	6	5	5	4	10
Sum	662	37	29	13	5	6	4	4	34	25	14	2	3	5	14	12	6	6	6	5	5	4	10

		9. Mis iseloomustab teie õpingutega seotud esinemisi? Mitte kunagi - 1, harva - 2, sageli - 3, alati - 4																10. Palun nimetage mistahes materjale või allikaid, mis on andnud teile olulisi esinemisega seotud teadmisi.				11. Kui oluliseks hindate oma erialast lähtuvalt esinemiskust? Mitteoluline - 1, väheoluline - 2, oluline - 3, väga oluline - 4, kõige olulisem - 5				12. Millisena hindate iseenda esinemiskust? Hinnangud skaalal 1 (väga halb) kuni 5 (väga hea)				13. Kas teie esinemiskustus on tänu õpingutele kõrgkoolis paranenud? Ei-1, jah-2, muu - 3				14. Palun hinnake oma ärevust erinevates esinemisoluksordades, võttes arvesse, et 1 on väga madal ning 5 väga kõrge ärevusaste. Hinnangud 1 - 5																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	ID	Olen teadlik nõudmistest ja ootustest minu esinemisele. Olen esinemiseks piisavalt ettevalmistunud ja tunnen end tänu sellele kindlalt. Õppejõud osalevad minu esinemiseks valmistumise protsessis. Õppejõud soovivad või tutvustavad mulle esinemise-alast kirjandust või muud esinemist toetavat materjali. Tunnen end esinedes mugavalt ja naudin igat hetke. Mul on esinemise ajal füüsilised pinged. Mul on esinemise ajal emotsionaalsed pinged. Minu esinemised õnnestuvad tehniliselt hästi. Tunnen esinemise eel ärevust. Oskan vajadusel ennast esinemise eel aidata. Esinemise analüüsimine on minu jaoks väga oluline. Õppejõud on minu esinemise analüüsimisel osavõttlikud. Olen oma õppejõududele väärtuslikku ja edasiviivat tagasisidet saanud.																Praktilised esinemiskogemused Suhtlus kolleegidega Õppetöö (õppejõud) Muu				Esinemine eksamil või arvestusel Esinemine väljaspool õppetööd Esinemine solistina Esinemine suuremas koosseisus																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
	1	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	2	3	3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								</

		15. Palun märkige järgnevas loetelus ära need esinemisega seotud teemad, mida olete oma magistriõppe jooksul mõnes tunnis või loengus õppinud.	16. Missuguses eelmises küsimuses nimetatud või ka mõnes muus esinemisega seotud valdkonnas tunnete, et teie teadmised ja oskused on piisavad ja asjakohased?	17. Mis on teie senise kogemuse põhjal need esinemisega seotud teemad, mida võiks teie arvates magistriõpingud põhjalikumalt käsitleda? Valik teemasid on 15. küsimuse all, kuid võite ka omaltpoolt midagi muud välja pakkuda.
	ID	Esinemise mõiste Esinemisärevus ja esinemisega seotud tunded Esinemissuhtloogia Aju funktsioonid esinemise ajal Esinemisega seotud emotsionaalsed pinged ja nendest vabanemine Esinemisega seotud füüsilised pinged ja nendest vabanemine Esinemisetsükkel (esinemise-eele periood, esinemine, esinemisele järgnev periood) Esinemise tasandid (optimaalne, maksimaalne ja nõ tipp-esinemine) Esinemise hindamine. Subjektiivsus ja objektiivsus. Esinema õppimine Esinema õpetamine (kelagi esinemiseks ettevalmistamine) Muu	Esinemisega seotud emotsionaalsed pinged ja nendest vabanemine Esinemisega seotud füüsilised pinged ja nendest vabanemine Teadmised ja oskused on piisavad Teadmised ja oskused ei ole piisavad Muu	Esinemisärevus Emotsionaalsed pinged esinemise ajal Füüsilised pinged esinemise ajal Esinemissuhtloogia Esinemise hindamine. Subjektiivsus ja objektiivsus. Esinema õpetamine Kõik 15. küsimuse all mainitud teemad Muu
	1			1
	2	1		1
	3		1	
	4		1	
	5	1 1 1 1 1 1 1 1 1		1 1 1 1
	6	1 1 1 1 1 1 1 1 1	1	1 1 1 1
	7	1 1 1 1 1 1 1 1 1	1	1 1 1 1
	8	1 1 1 1 1 1 1 1 1		1 1 1 1
	9	1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1	1 1 1 1
	10	1 1 1 1 1 1 1 1 1	1	1 1 1 1
	11		1	1
	12		1	1
	13		1	1
	14	1 1 1 1 1 1 1 1 1	1	1 1 1 1
	15	1 1 1 1 1 1 1 1 1	1	1 1 1 1
	16	1 1 1 1 1 1 1 1 1	1	1 1 1 1
	17	1 1 1 1 1 1 1 1 1	1	1 1 1 1
	18		1	1
	19	1 1 1 1 1 1 1 1 1	1	1 1 1 1
	20		1	1
Keskmine		1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 1 1 1
Standardhälve		0,0 0	0,0 0,0 0,0 0,0	
Mediaan		1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 1 1 1
Mood		1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 1 1 1
Min		1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 1 1 1
Max		1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 1 1 1
Count		5 12 3 5 11 8 5 4 5 5 6 5	4 4 4 4 4 5	4 4 3 4 3 6 5 3
Sum		5 12 3 5 11 8 5 4 5 5 6 5	4 4 4 4 4 5	4 4 3 4 3 6 5 3

LISA 4. JOONIS 1. ÕPINGUTEGA SEOTUD ESINEMISTE KARAKTERISTIKA

Joonis 1. Õpingutega seotud esinemiste karakteristika

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Triin Arak (sünnikuupäev: 17.05.1986),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Muusikapedagoogika üliõpilaste esinemisega seotud teadmised ja oskused ning nende toetatus õppetöös“, mille juhendaja on Sirje Medell,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digiarhiivi Dspace'is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digiarhiivi Dspace'is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

1.4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, 17.08.2015